

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2 40
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscriptele nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730

Discursul

părintelui **dr. V. Lucaciu** la congresul internațional al rasselor, ținut în Londra la 28 Iulie a. c.

(Discursul s'a ținut în limba franceză)

Domnilor !

Salut cu respect și cu mândria omului însuflețit pentru ideile progresiste, acest mărit Congres internațional al rasselor, care compun omenirea viețuitoare.

În acest Congres vedem întrupată ideia mare, cucerirea civilizațiunii moderne: *respectul rasselor*.

Și e timpul suprem, ca să fâlfâie steagul acesta în viața omenirii.

După ștergerea sclavajului, după stărpirea feudalismului, după dominațiunile nesuferite de clase, foarte adesea împreunate cu prepotența de rassă: a trebuit să urmeze, după ideile de libertate, egalitate și frățietate, concepțiunea mare a respectului rasselor.

Situațiile de actualitate politică, din veacurile cele mai îndepărtate, și până în zilele noastre, își au terminologiile lor proprii, vocabularul lor particular pentru justificarea unor stări, de multeori condamnabile și detestabile. Și nu arareori am văzut în istorie minți puternice, plecându-se în slujba unor idei preconceptuate, care n'au putut să rămână nerăsturnate.

În legislațiunile unor personalități istorice, care au determinat curente culturale pe veacuri, pentru anumite popoare, la Buddha, Confuciu, Faraonii, Licurg, legislatorii romani, vedem codificate și stabilite gândiri și concepțiuni politice și sociale, economice, și mai ales religioase-morale, cari numai spre binele sau în serviciul umanismului și al civilizațiunii n'au fost și nu sunt.

Și astăzi, după atâtea hecatombe de victime omenești, ce s'au jertfit pe altarele prepotențelor tiranice, sau pentru îndeștirea unor deșertăciuni criminale: unde suntem încă dela realizarea idealului sublim, care ne strălucește în cele două cuvinte de veșnică și nestrămutată valoare: „Tatăl nostru“, prin care toți oamenii, de orice rassă, de orice națiune, suntem proclamați de frați, va să zică egali, liberi, având aceleași drepturi și aceleași datorinți.

O nobilă odraslă a rasselor omenești constituie **națiunea română** din Orientul Europei.

Și fiindcă în programul acestui mărit Congres se contemplează chiar apropierea și comunicațiunea între Apus și Răsărit, cred a fi lucru vrednic, ca măritul Congres să ia cunoștință mai deaproape despre această națiune vrednică. Și aceasta cu atât mai vârtos, că în decursul multor veacuri trecute, pământul locuit de Români, și apele râurilor și mărilor cari îi spală țărnișii, după războaiele sângeroase de veacuri, au fost drumurile și liniile mari și neîntrerupte de comunicațiune între Occident și Orient. Și nu e atât de departe vremea, când la „*târgul mosilor*“ din București se întâlneau caravanele din Anatolia, cu negustorii din Apusul Europei. Și astăzi putem constata, că din Carpați și din Balcani, până la Bosfor, în tot Arhipelagul mediteran, și până în Alexandria, Smirna, Ierusalim și în toate porturile „Mării negre“ până sus la Sinope, și dela Odessa pe lungă linie de comerț până sus în Caucaz poți comunica cu limba română.

Iată o parte din idealul acestui mărit Congres, adevărat comunicațiunea între o parte de Apus și Răsărit, realizat în faptă, prin elementul românesc.

Nu vorbesc de luptele teribile, de războaiele nesfârșite, între Orient și această parte a Occidentului, locuit de Români. Calea războaielor au deschis calea comerțului, pe mare și pe uscat. Și dacă a apus vremea războaielor, spre bucuria tuturor, dorim să rămână pentru vecie deschise căile de comunicațiune pentru comerț, ca pe ele să se răspândească ideia de libertate și de înfrățire a popoarelor.

Ceeace ne arată istoria trecutului, comunicațiunile comerciale deodată cu războaiele îngrozitoare, sunt fapte constatate și netăgăduite. Existența națiunii române, precum și originea ei etnografico-istorică, este ca și proclamată pentru toate timpurile prin celebra declarațiune a dinastiei Asanilor, prin împăratul Ioanițiu, către Pontifcele Roman Inocențiu III, când din Balcani trimite salutări fraților dela Tiberu, și le spune în auzul lumii: „*Nos genere et sanguine Romani*“.

În aceasta constatare se cuprinde obârșia ethico-istorică a națiunii române din Orientul Europei. Că acest element „roman“, în cursul vremilor, a fost supus unor influențe naturale prin asimilarea elementelor străine: slave, grecești, turcești, etc. în corpul său național, precum în limba sa: asta nu schimbă, nu alterează caracterul nostru „roman“, din contră îl relevează cu o putere zdrobitoare, față de orice tendință contrară, dovedind în mod mai pre sus de toată îndoiala, că în limba și alcătuirea sa ethică, *neamul* acesta a fost și este „roman“, și — a asimilat și a prefăcut după tipul și asemănarea sa toate elementele de limbă și de etnografie străină, ce a primit în trunchiul său puternic „roman“.

Istoria acestei națiuni cu Traian începe, se continuă cu războaiele nesfârșite și neîncetate, în contra inamicilor *cutropitori*, și astăzi se manifestă în silințele mărețe ale sufletului românesc, pentru conservarea și dezvoltarea culturai noastre naționale românești, față de orice tendințe de *cutropire* și desnaționalizare.

Am fost și suntem, la porțile Orientului european, și în *preajma* popoarelor orientale, după poziția lor geografică, sentinela neadormită de cultură și de civilizațiune națională română! Deși împărțiți politicește în mai multe state, reprezentăm în limba și în ființa noastră etnografică, un popor unitar în cultură, o națiune de mai bine de 12 milioane, către care să adaug alte milioane, cari vorbesc dulcea noastră limbă, așa că astăzi din creerii Carpaților poți merge cu limba românească, neîmpedat, până în Constantinopol, și mai departe, precum am amintit mai sus.

Și aceasta rassă nobilă, deși în parte suferă și astăzi într-o situație ce nu răspunde aspirațiilor sale spre cultură și civilizație, a dat în cursul veacurilor istoriei, oameni, eroi de nume mare: Ștefan cel Mare, Mircea, Mihai Eroul, Ioan Corvin Huniade, și fiul său, Regele Ungariei, Matei, supranumit „cel drept“.

Aici, în aceasta chestie de judecată istorică, asupra bărbaților renumiți, revine justificarea marelui principiu, proclamat prin faptul acestui mărit Congres: **respectul rasselor**.

Deși natura vremilor istorice, deși constelațiunile politice n'au permis, ca un fiu distins, ieșit dintr'o anumită rassă, să-și poată jertfi toate puterile exclusiv în folosul, pentru binele, cultura și mărirea rassei sale: Se cuvine, ca simțul de dreptate și respectul reciproc, impus de cultură, să recunoască în fii eminenți ai rassei, însași nobleța, capacitatea și vitalitatea acelei rasse.

Astăzi putem proclama, fără teamă de conștrazicere, acest principiu. Cu atât mai vârtos trebuie să ne bucurăm, când vedem, că geniul bun al omenirii a mărturisit acest adevăr și în veacurile trecute.

Iată, de pildă, ce zice domnitorul Ferdinand I, în diploma sa către Arhiepiscopul de Strigon, Nicolae Olah, din 23 Noemvrie, anul 1548: „Haec vero sunt omnes propemodum laudatissimarum gentium origines, inter quas Valachi, gentiles tui, minime postremas habent, ut pote quos ab ipsa rerum Domina, Urbe Roma oriundos constat, unde nunc quoque sua lingua Romani vocantur; tua ista gens fortitudine praepollens fuit; multorum paestantissimorum Ducum genitrix, inter quos Ioannes Hunyades, Inclyti Matthiae regis Pater, et illius aetati proximi maiores, Tui potissimum enituisse feruntur“. (*Românește*: Acestea sunt originile aproape ale tuturor neamurilor celor mai laudate, între cari Valachii, conaționalii Tăi, nu sunt cei din urmă, ca și unul, despre care e constat, că își derivă neamul dela însași stăpâna lumii, Urbea Roma, de aceea în limba lor și acuma se numesc Romani; neamul acesta al Tău, a fost prea strălucit prin vitejie, a fost părintele multor prea distinși beliduci, între cari și Ioan Huniade, tatăl înaltului rege Matia, strămoșii Tăi, despre cari se zice, că au strălucit mai mult pe timpul acela).

Se poate întâmpla, că împrejurările vieții fac, ca fiul unei rasse, să ducă aptitudinile sale în serviciul politic, cultural sau economic al unei alte rasse. Cultura și civilizațiunea pretinde, ca respectul rasselor să se manifeste, chiar în recunoașterea și aprecierea virtuților și a prestațiunilor eminente, ce au adus fiul unei rasse, în serviciul alteia.

Alta e asimilațiunea prin generațiuni ce se urmează, și alta e rolul unui individ, care se naște într'o rassă, și împrejurările vieții îl pun în slujba altei rasse, străină de obârșia lui.

Ori cât ar vrea cineva să mistifice lucrurile: natura își are legile sale, și aceste se afirmă, față de orice tendențe sau uneltiri împotriva lor.

De aceea Congresul acesta mărit formează un monument epocal în evoluțiunea vieții popoarelor, a rasselor deosebite.

Acest mărit Congres este Tribuna glorioasă, din care se vestește libertatea, egalitatea și frățietatea tuturor rasselor, și totodată se condamnă, se osândește orice tendență de asupraire, de hegemonie, de supremație de rassă.

Înaintea culturei și a civilizațiunei trebuie să dispară aceste tendințe inhumane, ca geniul omenirii să poată înainta neîmpedecat pe calea glorioasă a înfrățirii popoarelor, prin respectul rasselor.

Națiunea Română din Orientul Europei, în toate statele, în cari trăiește, reprezintă acest principiu, și se luptă pentru realizarea lui.

De veacuri a observat aceasta virtute a Românilor, marele istoric Bonfiniu, și a însămnat în analele sale, spre veșnica mărire a elementului românesc, următoarele: „Valachi autem plus pro linguae quam pro vitae incolumitate certasse videntur“.

Așa au fost părinții noștri, așa trebuie să fim și noi, în conștiința drepturilor noastre naționale, și în virtutea culturei rassei noastre romano-latine!

Ca de încheiere, fie-mi permis a aduce aici înaintea măritului Congres, mulțămita și recunoștința noastră sinceră și adâncă ilustrilor fii ai glorioasei națiuni Engleze, lordul Fitz-Maurice, ilustrul om de stat al imperiului britanic, care s'a ocupat serios și cu deadinsul cu chestia noastră națională, și mai ales cu situația politică a Românilor din Transilvania, exprimându-și admirația față de virtutea acestui popor vrednic de o soarte mai bună.

Asemenea ne exprimăm omagiile și recunoștința față de distinsul fiu al Albionului, d. Seton-Watson, care cu un criteriu pătrunzător studiază stările noastre politice, culturale și economice, nu pe bază de informațiuni luate dela alții, ci după studii serioase și obiective, făcute în fața locului.

Aducând la cunoștința lumii civilizate stările, ce le-au găsit la noi, vrea să contribuie la delăturarea cauzelor adevărate, ce produc neîndestulirea și așa lucrează chiar în spiritul acestui mărit Congres, la buna înțelegere între popoare și la înfrățirea lor.

Onoare și omaj fiilor Angliei pentru inaugurarea acestui Congres!

O nouă vatră de lumină

de dr. C. Pavel

Luptele dintre neamuri astăzi nu se poartă numai cu baioneta, ci și cu armele pretinsei culturi a veacului.

Gânditori mari și adânci sunt stăpâniți de frica, că cultura aceasta odată, într'o bună dimineață, se va nărui prin înseși roadele culturii.

În frământările pentru încălzirea la mai multă lumină și pentru asigurarea zilei de mâine se deslănțuiesc patimi; ură și atacuri, cari numai cinstite nu fac veacului luminat; luminat însă nu atât de lumina cea adevărată, cât mai vârtos de strălucirea bogățiilor stoarse din puținul altora.

Ești nevoit să lupți. Și cu ce arme ești atacat și primejduit, cu astfel de arme trebuie să te aperi și tu.

Și ne-am apărat și noi cât ne-au lăsat puterile, ca să păstrăm nebatjocurite: trecutul și istoria noastră, obiceiurile, nădejdele, legea și mai presus de toate graiul nostru, graiul părinților noștri, graiul

doinelor noastre, graiul rugăciunilor noastre către Dumnezeu.

Ne-am îngădit și noi cum am putut în vremuri nu de mult, când mai cădea și asupra noastră câte o rază din mila celor, pe cari istoria lor și istoria noastră i-au făcut să-și așeze câteva trepte ale înălțimei pe munca noastră, pe brațele și virtuțile noastre în pace și în război.

Dar vremurile se însăspră din ce în ce mai tare și decât să ne facem milogi și pomanagii, sau să ne săcătuim puterile în așteptare de vremuri mai bune, mai bine ne-am pus nădejdea în sărăcia noastră și cu dânsa ne-am silit să legăm cu ceva ziua de azi cu cea de mâine și să nu ne lăsăm aruncați în vârtoarea întâmplărilor.

Am ținut, că avem și noi drept la o viață, care e mai viață. Și viața aceasta a ridicat față de noi îndatoriri de a ne apăra când suntem primejduți în temelia ființării noastre, în graiul nostru.

Omenirea nu există ca atare, decât în deosebite grupuri etnice. Dreptcare tot ce se face pentru luminarea unei națiuni,

s'a făcut pentru binele și propășirea omenirii întregi.

Și tot ce se face pentru ridicarea și întremarea unei porți pentru un ținut, pe unde e resfirat un neam, se face pentru neamul întreg, al cărui organism pe dată ce tânjește, fie din cea mai mică parte, nu mai funcționează amăsurat legilor organice.

Precum într'o pădure, dela cel mai puternic stejar până la cel din urmă rug de smeuș sau fir de iarbă, toate vietățile își au rostul lor, așa și în viața unui popor și mai ales în viața poporului care din toate părțile e avizat numai și numai la puterile proprii. Și câte fapte de adevărat eroism întâlnești — nu arare-ori — la vrednicia luminători și îndreptători fără nume ai vieții dela sate. Câte sfătuiri, cumpăniri și oftări de „dacă am putea face“ adăpostesc sub palidele lor lumini lămpile din căscioarele modeste dela sate, pânăce la stăruințele unui crainic trimis de Dumnezeu, oamenii noștri devin mai înțelegători, cei lași mai prind puteri și cei zăpăciți și încurcați se mai luminează. Aceste sfătuiri sunt micile parlamente cu neînsemnate câmpuri de activitate — la

aparență, — ale neamului; acești smeriți luminători, cari departe de orice sgomot, poartă războiul cel greu al dăinuirii noastre, sunt eroii fără nume, cari după puțințele lor țin să aprindă și ei câte o candlelă pe altarul binelui obștesc și al marilor interese ale neamului și fără de cari sale și ținuturi întregi tânjesc și se pierd precum se pierd micile corăbii în isbeliștea valurilor.

*

Vorbesc de noi. Și noi trăim într'un orașel ale cărui raze bat întinse și prăvalice locuri. E un orașel de munte de veche veste între Români, cu mari școli și cu buni oameni. — Școlile însă sunt în grija înalților urmași ai glorioșilor citori, iar oamenii noștri cam răvășiți, preocupați fiecare de interesele proprii, apatici, cu un fel de nuanță cosmopolită, se simțiau bine că puteau trăi din capitalul gloriei vechi și se mărgineau aproape numai la revelarea celor ce au făcut sau n'au făcut bătrânii și nu-și dădeau seama de ceea ce nu fac și ar trebui s'o facă fiindcă o pot s'o facă dânșii.

Vremea trece biruitoare deasupra noastră și noi în loc de fapte ne trezirăm numai cu oameni buni... dar fără calcul, cu oameni ai deslăgărilor târzii și de multe ori în doi peri.

Simțiam cu toții că așa nu-i chip să mai mergem și dacă mâncăm și pe mai departe agurida nepăsării și a egoismului, va veni vremea când copiii noștri li-se vor strepezi dinții.

Dar dete Dumnezeu, că anii din urmă străbătu și la noi un curent nou. Și cum mișcările sunt nedeslipite de oameni și mișcarea noastră își are omul. Ne-am strâns în jurul lui și azi și mâne. Și într'o bună dimineață ne-a zis: „Oameni buni să facem ceva!”

— Nu se poate — i-se răspundea din toate părțile, — am întârziat.

— Dar ați încercat vreodată?

— Nu se rentează și suntem slabi și fără prindere de mână.

— De unde știți dacă n'ați încercat?

Și așa zi de zi, ni-se arunca idee după idee tot mai des și într'un ton tot mai aprins. Și într'o bună dimineață Români noștri deschid trei prăvălii. Trece un an și se pune la cale înființarea unei reuniuni culturale. Nu reușește. Se înființează a doua oară. Trecură doi ani și omul nostru acum ne vorbește de starea economică a ținutului, de afaceri comerciale și nu știu cum într'o zi oamenii noștri țin adunare și pe un zid mare în fruntea orașului bat o tablă pe care stă scris: „*Drăganul*” institut de credit și economii — societate pe acții.

Omul nostru — un tînăr blond cu o față rotunjoară — fără plete — nu mai slăbește. — Creiază cătinel o atmosferă nouă, sănătoasă și după scurgerea a altor doi ani, la finea lui Iulie, cu vrea lui Dumnezeu, la stăruința lui și din silințele noastre aici în Beiuș s'a deschis o tipografie, editură și librărie românească, ce poartă numirea „*Doina*” (societate pe acții).

Și acum se ridică întrebarea:

Oare acum 6—7 ani cine a visat la noi de institut de bani; ce idealism neîngrădit mai era, să cutezi a te gândi la întreprinderi comerciale românești și —

Doamne sfinte — de editură de tipografie și librărie ne ardea nouă când tot ce-ți trebuia căpătai la Ovreu...

Vă spusei simplu și pe românește povestea noastră. Par'că te mai ușurezi la inimă când îți mai spui păsurile și bucuriile.

Cele petrecute aici la noi ar fi să ne privească numai pe noi înșine. Totuș am ținut să le relev și pentru publicul cel mare românesc, fiindcă aproape cu toții suferim de aceeași boală, dupăcum a accentuat-o aceasta nu de mult un distins bărbat al vieții noastre școlare și culturale în cuvântul „*La încheierea anului școlar*”.

Urmărind mai de aproape stările noastre, orice faptă de întremare și de pace, fie aceea cât de mică, este de mare preț, iar ceea ce s'a înfăptuit la noi, anii din urmă, din punct de vedere social românesc primește o deosebită importanță. Și pentru ce? Pentru că se pot înfăptui pretutindeni și în tot locul unde sunt cărțurari cu oleacă de inimă, cu oleacă de gând curat și un gram de simț de datorie către neam.

Toți nu putem scrie istoria imperiului otoman, toți nu putem lua Plevna, toți nu putem desrobi un popor și da viață unei biserici, toți nu putem fi citori de așezăminte de caritate și de învățatură, toți nu putem străbate în tainele bacterologiei, toți nu putem urca scările Louvrului de unde „se văd” nu numai coastele Vezuului, ci și statua lui Gambetta, care arată cu o mână spre mulțimea tinerimei, — toți nu putem inventa acroplane, dar toți câți avem o fire și o minte cum vrea Dumnezeu să aibă tot omul, toți — zic — putem să ne facem datoria în cercul de activitate și în postul ce-l ocupăm după puțințele și vrednicia noastră.

Toți nu putem fi arhierii și generali și prezenți, dar toți avem să fim oameni întregi, conștii de ceea ce suntem și de ceea ce ne impun datorițele către propășirea noastră socială și culturală.

Toți avem datoria sfântă de-a nu ne uita cu mâinile în sân cum ni-se rășlucște astăzi o instituțiune, mâne alta și cum perdem — în loc să câștigăm — câte o cheie a viitorului.

Considerând aceste stări, mai e trebuință să insist asupra întrebării, că ce înseamnă în părțile bihorene un institut de editură, o tipografie și o librărie românească, unde să-ți fie la îndemână dela cele mai trebuincioase cărți și ziare pentru popor, până la cele din urmă produse ale literaturii române moderne, cari ca ieri împodobeau galantarele și chioscurile din Calea Victoriei?

În Strassburg, locul unde *Gutenberg* a lucrat și inventat cele dintâi teascuri, e însemnat cu un monument ce poartă inscripția: „*De-aci a ieșit lumina*”. Și silințele noastre, în clipele aceste sunt stăpânite de gândul și nădejdea, ca de sub lespezile tipografiei „*Doina*” ridicată din puțin avut, dar din mare capital moral, lumină să iasăși aceasta lumină în lungime de ani înainte să străbată în toate părțile celor trei Crișuri și mai sus și să lumineze pe toți fiii neamului nostru cu lumina cea adevărată. Iar ceea ce au săvârșit vrednicii întemeietori ai acestei vetre de lumină, să servească de îndemn

tuturor cărțurarilor noștri, ca să nu ne sfâșiem și pe mai departe în certe fără rost, ci scurgându-se acest an de vrajbă să ne afirmăm prin fapte. Și în faptele pentru binele și ridicarea vieții noastre să nu se amestece nici un fel de vanitate omenească, care de atâtea ori ni-s'a amestecat în jocul celor mai mari și mai însemnate porniri spre bine.

„La 'nceput era puterea
Și tâlcul ăsta îl scrisese abea,
Ceva-mi șoptește: nu nici așa.
Lumină însă! Am găsit: e dreapta
Rostire-aceasta: La'nceput fu *fapta!*,”
(Faust).

*

Fără de fapte nu-i viață și fără jertfă și luptă nu este primenire în viața unui popor. Luptele și jertfele în mersul fără răgaz al unui neam presupun bărbați — și mici și mari — cari prin îndemnurile și lumina lor ce zboară în raze, în sfârșit isbutesc să-și bătătorească drumuri spre ținte și să împingă masa norodului.

Oricât s'a zis, că nu omul stăpânește vremea, ci vremurile îl stăpânesc pe bietul om, totuș epocile de propășire sau de stagnare în viața popoarelor sunt înseminate cu numele bărbaților pe cari neamurile i-au avut la cârma destinului. Vremea — ce-i drept — dospește și coace principiile de propășire, dar punerea lor în practica vieții o încredințează bărbaților aleși, luminați la sfaturi, curați în credință și gata de-ași pune jugul de fier al datorințelor către neam, către forma permanentă, veșnică și sfântă a dăinuirii noastre.

Pornită din cel mai firesc sentiment ce-l avem către părinți; dragostea de neam, altruismul curat și râvna de propășire sunt izvorul celor mai strălucite virtuți omenești, întocmai precum lipsa acestor sentimente ne dă metehnele cele mai urgisite din istorie — politica trecutului și din viața socială și politică de azi — istoria viitorului.

D. Duiliu Zamfirescu și „Românul”

Am publicat până acum în coloanele acestui ziar două scrisori din condeiul distins al d-lui Duiliu Zamfirescu. Din prilejul primei scrisori am declarat deja, că nu ne identificăm cu părerile d-lui Zamfirescu referitoare la curentul poporanist în viața noastră politică, literară și socială. Spre a preveni oricărei eventuale restămăciri, repeșim această declarație cu adăosul, că nu putem aproba îndeosebi vederile d-lui D. Zamfirescu în chestia țărânească din România. Despre răscoala țărănilor dela 1907, noi avem altă părere, decât cea vădită în articolul „*Pilde bune*”, publicat în nr. 155 al acestui ziar cu iscălitura d-lui D. Zamfirescu. Pe d. Zamfirescu îl cunoaștem însă bărbat, care ia răspunderea întreagă pentru scrierile sale, iară coloanele acestui ziar — de altă parte — sunt totdeauna deschise pentru toți bărbații de talia d-lui D. Zamfirescu în chestiile obștești ale neamului nostru chiar și pentru cazul, când în aceste chestiuni părerile noastre ar diferi de acelea ale domniilor lor.

Violarea graniței italiene. Din Roma se anunță, că deputatul Tese a scris în ziarul „Italia” un articol senzațional în chestia violării granițelor italiene.

Tese arată, că violările de granițe la frontiera austro-ungară și italiană până acum au fost numai întâmplătoare și, că în unele cazuri și ancheta respectivă a constatat, că aceste violări de graniță nu sunt puse la cale din Viena, cum se credea.

Pe cale dreaptă. Partidul guvernamental e foarte supărat pentru nerezolvirea chestiei reformelor militare. Reformele acestea nici nu vor putea fi rezolvite în curând, de oarece opoziția este hotărâtă, spun ziarurile opoziționale, să se folosească de orice mijloace, pentru a împiedeca rezolvirea lor. În ședința de Sâmbătă a Camerei, deputatul *T. Batthyányi* a spus, că guvernul ar putea foarte ușor pune sfârșit anarhiei din parlamentul ungar: să prezinte adevărat proiectul despre votul universal, egal și secret. Numai parlamentul acesta, ales pe baza sufragiului universal, este competent să decidă într-o chestie atât de importantă, cum sunt reformele militare, și apoi să rezolve și chestia capabilității de muncă a Camerei.

Câtă vreme deputații sunt aleși numai de o minoritate disparentă a locuitorilor țării, câtă vreme votarea pe față deschide largi porțile terorizării și a presiunii alegătorilor din partea autorităților, și câtă vreme banul și rachiul stăpânesc în politică, până atunci cu tot dreptul se poate afirma, că parlamentul ales prin astfel de mijloace, nu reprezintă voința majorității poporului, ci voința banului și a rachiului, și deci, el, parlamentul acesta, nici nu are drept să pună sarcini pe umerii acestei majorități.

Iată deci motivele, pentru cari guvernul actual nu este competent să se ocupe cu chestiile militare și nici cu alte chestii importante, ci să se îngroape și deodată cu el, să pună sfârșit și parlamentarizmului unguresc corupt, învechit și incapabil de a munci.

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 31 Iulie

În culoarele Camerei deputații adunați în grupuri vorbesc despre marea adunare populară pentru votul universal, ținută ieri în Budapesta. Firește opoziția își dă silința să mărească importanța acestei adunări, iar guvernamentalii voiesc să dovedească, că ea n'a avut un așa rezultat splendid, deoarece, spun ei, provincia n'a fost reprezentată după cum se aștepta.

Ședința de azi n'a avut nici o senzație. La sfârșitul ședinței deputatul *Lo-vászzy Márton* a interpellat pe ministrul de interne, întrebându-l, dacă are cunoștință, că după adunarea populară de ieri polițiștii ca din bun senin au tăbărit asupra poporului care în pace și în cea mai mare liniște se depărta dela locul adunării.

Ministrul a răspuns, că n'are cunoștință despre întâmplarea aceasta, însă va face cercetare și va pedepsi pe cei vinovați.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează: *Francisc Kabos*.

Desideriu Polónyi, vorbind la regulamentul Camerei, excepționează, că în ședința trecută președintele *Berzeviczy* a chemat la ordine pe deputatul *T. Batthyány* pentru o întrerupere corectă și nevinovată. Roagă, ca în viitor președintele să purceadă mai imparțial.

Președintele declară, că procedura președintelui nu poate forma obiect de discuție...

G. Polónyi: Oratorului.

Strigăte: A, iată tătucul! A sosit bătrânul!

Președintele roagă pe deputați, să se abțină dela ofenzări.

D. Polónyi: declară din nou, că deputatul *Batthányi* nu a ofenzat pe nimeni.

Președintele anunță, că deputații *Hammersberg*, *Kobek*, *Preszly* și *Tüdös* cer un concediu mai lung.

P. Iaczkó roagă, ca fiecare cerere să se rezolve deosebit.

Președintele declară, că fiecare cerere se va rezolvi deosebit.

Deputatul *A. Ráth* predă președintelui coatele prin cari se cere votare nominală. Totodată opoziția cere amânarea votărilor pe mâne.

Președintele declară, că cele patru votări nominale se amână pe ședința de mâne. Totodată anunță, că

Martin Lovászzy a cerut și i-s'a permis ca să interpeleze de urgență în chestia brutalităților polițiștilor săvârșite cu prilejul adunării populare de ieri.

L. Bornemisza în numele comisiei II de cenzurare declară, că comisia aceasta a verificat definitiv mandatul lui *L. Hegedüs*. A urmat ordinea de zi: votările nominale rămase de Sâmbătă.

Întâi s'a votat cererea contelui *M. Eszterházy*.

Camera pe baza votărilor nominale a respins toate cererile pentru concediu.

CORESPONDENȚE

DIN ȚARĂ

DELA FĂGET

Un arhieru în mijlocul credincioșilor săi

Vizitațiunea canonică din protopresbiteratul Făgetului

— Urmare —

Preoți și învățători luminați popoarele!! Învățați-le să deosebească binele de rău!!!

Soarele apunea, când ne-am întors la Margine, un e în casa învățătorului *Simeon Ionașiu*, ne-am adăpostit și am primit o cină minunată, care face cinste harnicei doamne *Ionașiu*.

Măști în 18 Iulie dimineața la 7¹/₂ am plecat din Margine spre:

5 *Coștei*, care comună e administrată de părintele din Margine *Serafin Băian*, deoarece preotul din *Coștei* *Eugen Sudreșan*, e destituit din postul de preot în urma fărâdelegilor, ce le-a săvârșit. În comuna aceasta e mare spargere, de oarec: stau față în față două partide purtate de ură, care mână apa pe moara *pocăiților*, cari din zi în zi se înmulțesc în această comună vrednică de o soartă mai bună.

Ne apropiem deci de comună cu o oarecare deprimare și tristețe în suflet.

Mare ne-a fost însă mirarea și plăcută ne-a fost surprinderea, când am văzut, că și de aici ne ies în cale călăreți cu pălăriile împodobite cu frunză verde, când am văzut, că și aici ne salută bubuite de treascuri, iar la marginea satului ne așteaptă o mulțime de popor în haine de sârbătoare.

În numele comunei politice d. episcop e salutat din partea primarului *Iosif David*, care vorbește înțelept și așezat.

După bubuitul treascurilor încep a trage clopotele, iar noi în fruntea poporului ne apropiem de biserică, unde ne așteaptă părintele *Serafin Băian*, care în numele bisericii salută capul văzut al bisericii noastre,

Urmează o scenă penibilă: fostul preot al acestei comune în mod îndrăzneț și pe neașteptate pășește înaintea Prea Sfinției Sale și accentuând, că el ca preot legal al acestei comune, îl roagă pe Prea Sfinția Sa ca prin dânsul să primească supunerea întregii comune Prea Sfinția Sa nu a răspuns nimica, ci ne-am dus deadreptul în biserică, unde după terminarea serviciului divin, d. episcop ține o vorbire, de cari rar am auzit în viața mea. Îndeamnă poporul la iubire față de organele bisericești și politice, față de limbă și neam, dar mai vătos față de legea noastră dreptcredincioasă românească și față de biserică noastră românească. Aduce minunate pilde din istoria noastră românească, cu cari ne arată, că noi Românii mai mult am ținut totdeauna la legea și biserică noastră, decât la viața noastră.

Așa trebuie să facem și acum și pentru micile certuri nu trebuie să ne lepădăm de biserică noastră, care nu e de vină la toate acestea. Îl doare inima, când vede, că în comuna *Coștei* oamenii se clatină în credința lor și caută să se lepede de legea noastră românească.

„Întoarceți-vă la credința adevărată, la legea noastră românească, pentru că numai atunci veți afla mântuirea sufletelor voastre” — zice Prea Sfinția Sa.

După o scurtă convorbire cu poporul adunat în jurul nostru plecăm spre:

6. *Cașova*. Călăreții coșăsenilor s'au deosebit de călăreții celorlalte comune întru cât au fost uniform îmbrăcați: toți cu cojoace roșii pe ei și cu cușme împodobite cu frunză verde. Disciplina e la culme.

La marginea satului e un minunat arc de verdeață cu inscripția „Bine ai venit”.

În numele comunei politice Prea Sfinția Sa e salutat din partea dlui *Lévay Sándor*, membru în reprezentanța comunală. După răspunsul dlui Episcop ne îndreptăm cu toții spre biserică. Trag clopotele și bubue treascurile.

Înaintea bisericii ni se desfășură o priveștiște dintre cele mai înălțătoare. Părintele *Antoniu Angel* ne-a ieșit în cale cu litia, cu toate podobeale bisericii din *Coșava*. Întreg satul era de față fiind oamenii îmbrăcați în cele mai frumoase haine ce le aveau.

Fiind biserică din *Coșava* prea mică, ca să poată cuprinde în sine atâta lume, părintele *Angel* a pregătit înaintea bisericii o șatră de verdeață unde s'a servit slujba Dumnezească celebrând cu Prea Sfinția Sa mai mulți preoți.

Era o vreme așa de minunată, de par'că și Dumnezeu s'ar fi bucurat de măreția actului, care se săvârșia. Deși soarele pripea cu toată puterea lui, totuși ori unde privai nu vedeai alta decât oameni cu capetele descoperite.

După terminarea serviciului divin Prea Sfinția Sa adresează cuvinte de laudă mulțimei adunate, care din zi de lucru a făcut ziua de sârbătoare, care poate numai odată o serbăm în viața noastră. Le mulțumește *Coșavenilor* și îi laudă pentru viața morală, ce duc. Îi îndeamnă, ca și pe mai departe să ducă o viață cinstită și morală, să sprijinească biserică și școala și să asculte de harnicul lor preot, care totdeauna spre bine i-a povățuit și despre care numai lucruri bune și frumoase a auzit. Drept aceea pentru meritele și pentru hărnicia lui deosebită, prin aceasta înaintea poporului, îl distinge cu brâu roșu, pe care numai decât îl și predă, îndreptându-l pe părintele *Angel*, ca de aci înainte să poată purta tot brâu roșu.

În fața acestui act atât de măreț părintele *Angel* a început a lăcrima de bucurie și cu el împreună am început și noi a plânge, iar poporul a izbucnit în urale de „să trăiască”.

Părintele *Angel* e felicitat din toate părțile.

După prânzul, care l-am luat în ospitaliera casă a părintelui *Angel*, ne-am luat calea spre

7. *Coșavița*, unde ne aștepta deja părintele protopop din *Dobra d. Iosif Moraviu* cu preotul din aștea, ca reprezentanți ai tractului vecin din Ardeal.

Prea Sfinția Sa aici e salutat din partea părintelui *Ioan Fărășiu* și din partea dlui *Iosif Morariu*, protopopul *Dobrei*, care pomenește de însemnătatea acestui loc, unde în anul 1852 Metropolitul *Șaguna* în fruntea unei mulțimi de preoți și mireni a așteptat pe Majestatea Sa împăratul și regele nostru *Francisc Iosif I*, care pe drumul de țară ce trece pe lângă biserică venia din spre *Lugoș*.

După un scurt serviciu divin P. S. Sa și aici dă sfaturi folositoare poporului și apoi ne îndreptăm spre

8. *Curtea*. Curtea e cea mai mare și cea mai fruntașă comună din protopresbiteratul Făgetului. Aceasta s'a dovedit și cu ocaziunea vizitațiunei canonice.

Nici nu m trecut bine de *Coșetor* și clopotele din *Curtea* au început să răsune, iar truscurile *Curtenilor* au început să bubue de răsunau văile și munții.

La podul dela intrarea în *Curtea* strada era arhiplină de lume: bărbați și femei, băieți și fetițe, care de care mai frumos îmbrăcați. Inima ne salta de bucurie.

Notarul cercual *d. Adolf Dobrav* în o scurtă dar frumoasă vorbire talmăcește bucuria organelor administrative față de sosirea P. S. Sale,

care dorește să fie spre binele poporului și al patriei.

Fetița d-lui Dobrav îl salută pe P. S. Sa în numele băieților din comună și îi predă un minunat buchet de flori albe.

Dela pod până la biserică mergem tot prin o mulțime de oameni.

La biserică ne așteaptă părintele Filimon Titel și învățătorul Ioan S. Caba în fruntea vestitului cor de țărani din Curtea.

Părintele Filimon Titel emoționat până la extrem, în cuvinte alese și bine nimerite salută venirea P. S. Sale în mijlocul acestui popor, care abia a apucat ca să îl vadă. După terminarea vorbirii părintelui Titel, corul întonează „Intru mulți ani stăpâne“, după aceea „Mulți ani trăiască“.

După ce P. S. Sa îi mulțumește părintelui Titel și poporului din comună pentru grandioasa primire, ce i-a făcut-o, mergem cu toții la biserică, unde în curte sub un acoperământ de verdeț să celebrează vecernia. Curtea bisericii era tixită de lume și mai erau mulți și în stradă.

Soarele cobora spre apus și pe pământ se lăsa o răcoare binefăcătoare. Intre astfel de împrejurări serviciul divin era de fapt ceva dumnezeesc. Cântările exacte și deosebit de frumoase ale harnicului cor din Curtea parcă te ridicau la cer.

Deodată se face liniște completă.

„In numele Tatălui și al Fiului și al sfântului duh! Amin!“

D. episcop își începe vorbirea. Deși obosit de lungul drum, dar vorbește admirabil, vorbește deosebit de frumos, de cu farmec. Lumea îl ascultă uimită și fiecare cuvânt își face efectul său

Poporul din Curtea preas'adat patimei beției, de aceea P. S. Sa află de bine să admonizeze poporul, ca să se lase de această patimă urită și stricăcioasă. Cu pilde din Sf. scriptură arată poporului daunele ce le cauzează acest păcat al beției.

Se poate observa de pe fața mulțimei, că cuvintele arhierelui pătrund la inimă și deschid mințile cele întunecate.

„Să vă lăsați de lux, să vă lăsați de mătăsurii — „zice P. S. Sa — „și să căutați a vă înmulți ca nisipul mărilor, ca să devenim un popor mare și puternic“.

Se înserase deabinele, când a terminat d. episcop vorbirea sa cea plină de povețe, cari de cari mai folositoare.

Noaptea am petrecut-o aici, iar cina am luat-o la masa părintelui Filimon Titel.

După cină harnicului cor al Curtenilor ne-a făcut o deosebită surprindere, o surprindere, de care pe sate nu prea ai parte.

Încă în decursul cinei am observat, că pe stradă e ceva mișcare deosebită. După terminarea cinei ne ducem la ferestrii, ca să vedem, că ce e pe stradă.

Ce mare și ce plăcută ne-a fost mirarea, când am văzut, că întreaga stradă e luminată de facile și lampioane. Intreg satul era de față și ordinea era completă și exemplară. Tăcere mortală. Vântul adia lin și mișca când în dreapta, când în stânga lampioanele și flacăra faclelor cari păreau înțepenite de stâlpi.

Când a apărut Prea Sfinția Sa d. Episcop la fereastră corul brav al Curtenilor sub conducerea harnicului învățător Ioan S. Caba de odată a întonat: „Pe arhierul“. A cântat frumos și exact. Laudă acestui cor, care ar trebui, ca mai des să concerteze spre fala comunei și a neamului nostru.

După aceasta au cântat mai multe piese, toate frumoase și toate minunat executate astfel, că pe toți ne-a frapat.

Prea Sfinția Sa evident emoționat de această grandioasă manifestare de stimă și dragoste, mulțumește bravului cor cu elogiase cuvinte și ca să eternizeze memoria acestui act, se înscrie numai decât ca membru fondator al acestei reuniuni în floare cu taxa de 100 coroane, cari numai decât le-a depus la mâna dirigentului corului.

Insuflețirea era de nedescris și uralele de „să trăiască“ nu mai voiau să înceteze.

În fine însă mulțimea se liniștește și în ordine, în care au venit, în aceeași ordine exemplară să și depărtează toți, ca în urma lor luna, regina nopții încet să lunece de asupra acestei comune, care atâta bucurie și fală ne-a cauzat.

D. dr. Cornel Cornean secretarul consisto-

rial a ajuns cu trenul în decursul serviciului divin și a rămas total frapat de marea sărbătoare, ce a văzut-o în Curtea.

DIN SÂMICLĂUȘUL-MARE

Sentinelele Românilor în Torontalul de nord. — Conștiința națională. — Românii emigrați în la legea strămoșească. — O colecție frumoasă.

— 29 Iulie.

Incunjuțați de marea de străini, poporul nostru mărginaș, este neconținut expus la asaltul valurilor culturii ungurești, care, din îndurarea chiar a unor preținși fruntași ai vieții noastre naționale din acest ținut periclitat, cu diferitele mijloace de maghiarizare, tinde a sufoca orice licărire a conștiinței naționale. În această redută băstinașă a românilor, fiecare Român câte-o sentinelă fiind, e unicul fluid de consolidare a forțelor naționale: dragostea de neam, de limbă și lege.

Incontestabil, că poporul nostru din Sâmiclăuș, fiind stăpânit de sentimentul întreit al iubirii de neam, limbă și lege, marginea Românilor în Nordul Torontalului, este reprezentată prin el cu demnitate. Și că acest popor deștept este trezit la conștiința națională, o dovedesc, mai mult decât orice cuvinte frumoase, faptele lor din trecutul apropiat. Să nu amintesc atitudinea frumoasă națională a însuș poporului cu diferitele privilegii, de data aceasta va fi de ajuns dacă remarc alipirea lui față de legea strămoșească. Alipire, care o duce cu sine, păstrându-o în cele mai intime cute ale sufletului său credincios, peste mări imense, în țări îndepărtate.

Vorbesc de acei Români pripășiți prin America (Philadelphia), cari săraci, bătuiți de soartă, agonisindu-și pâinea de toate zilele cu muncă încordată, nu ezitează să adune filer de filer pentru a-și împodobi locașul dumnezeesc din locul nașterii, aducând astfel prinos de mulțumită Atotputernicului pentru ajutorul de sus.

Sâmiclăușenii emigrați de mai mulți ani la America, după ce anii trecuți ridicaseră o cruce monumentală de marmoră în fața sf. biserici, acum în curând cuprinși de dorul de casă, iarăși au colectat o sumă frumoasă de bani, 815 cor., trimițându-o inimosului avocat din Sâmiclăuș dr. Nestor Oprean, cu scopul de a se împodobi locașul d-zeesc. O faptă aceasta, care dovedește mai presus de toate, că deși despărțiți cu fizicul, sufletul lor este același, credincios și iubitor de neam, păstrând nealterată credința în legea strămoșească, în ciuda tuturor curentelor dușmănoase bisericii, ce află teren priincios în America.

Firește, dr. Oprean a căutat să satisfacă dorința celor, ce din depărtări mari își dovedesc în mod neîndoios iubirea față de vatra strămoșească.

Văzând, că bisericii mărețe din Sâmiclăuș, laudă credincioșilor ei inimoși, poate cea mai frumoasă din împrejurime, îi lipsește un policandru mare, potrivit clădirei și decorului intern, a procurat un policandru impozant de bronz (150 cm. lat și 185 cm. înalt) cu 36 lumini în preț de 570 coroane. Frumos, artistic lucrat și potrivit, acest policandru a întrunit plăcerea tuturor, sfințit fiind în fața întreg poporului a doua zi de Paști de către preotul Ioan Popoviciu, care în semn de recunoștință a dat cetire tuturor contribuenților, implorând mișcat adânc, harul Domnului preste ei și exprimându-le mulțumire în numele comunei bisericesti. (Numele tuturor donatorilor vezi-le la „Diverse“ N. R.)

Rămânând după cumpărarea policandruului un rest de 245 coroane, la propunerea d-lui dr. Nestor Oprean, donatorii l-au îndemnat tot pe d-lui cu procurarea unei sf. Evanghelii.

Cu o deosebită plăcere îmi împlinesc rolul de cronicar, când pot să relev asemenea fapte nobile, văzând atâta dragoste de lege în sufletele lor simple, ispitite vecinic de curente contrare legii creștinești în mulțimea aceea de străini. Inima mi se umple de bucurie și încredere în viitorul neamului meu oropsit, care are asemenea fii vrednici și credincioși.

Dumnezeu să-i trăiască întru mulți ani!

Sâmiclăușanul.

Litere

— Arte —

Științe

INTERIOR

La casa mică și curată, privește luna pe fe-

[reastă:

— E numai liniște deplină ca 'n întunericul din

[groupă,

Pe când doi trandafiri pe masă uitați, se veste-

[jesc și adastă

O mână mică să-i coboare ușor în cupele cu

[apă . . .

„Pe unde 'ntârzie copila fermecătoare 'n neagră

[haină,

De nu mai vine să-i privească și să-i sărute

[ca aseară?“

— De pot vorbi și trandafirii, așa s'ar fi 'ntre-

[bând în taină,

Iar când îi luminează luna sunt triști și galbeni

[ca de ceară . . .

V. Lascar.

A. D. Xenopol

„Istoria partidelor politice în România“

I.

D. A. D. Xenopol este una din cele mai însemnate personalități ale științei românești. De mai bine de 40 de ani, din 1869, d-sa își revarsă belșugul unei activități uimitoare în toate ramurile științelor morale. Cercetător literar, critic de artă, sociolog, literat în adevăratul înțeles al cuvântului, teoretician al filosofiei istoriei, istoriograf al dreptului, d. A. D. Xenopol are mai ales marele merit de a fi istoricul național al Românilor.

Într'un timp când multe părți ale trecutului nostru erau încă întunecate, când publicațiile de documente erau atât de restrânse, d-sa și-a luat greaua sarcină de a ciopli într'un tot armonios blocul granitic al trecutului neamului românesc, arătând odată mai mult că se poate cunoaște întregul, fără cunoașterea desăvârșită a tuturor amănuntelor.

De altminterlea în orice ramură de cugtare omenească s'a procedat astfel. Știința n'a fost închegarea din urmă a unei serii întregi de cunoștințe câștigate încetul pe încetul. Ea a existat înainte de a se fi isprăvit adunarea și clasarea acestor cunoștinți migăloase. Întâi a stăpânit spiritul de sinteză, și numai pe urmă a venit spiritul de analiză; întâi geniul omenească a tras cadrele largi ale unei științe, și apoi numai au venit cercetătorii neobosiți pentru a împlini aceste cadre...

Insușirea cea mai de seamă a dlui A. D. Xenopol e de a fi fost un mare spirit sintetic. Încă din vremea de nebulozitate a științei istorice românești, d-sa prin agerimea ochiului său, prin puterea de înjghebare a minții sale, a putut clădi acel monument impunător al *Istoriei Românilor din Dacia Traiană*, în 6 volume, care va sta pururi la temelie conștiinței de sine a neamului nostru. Intocmai ca un pictor cu ochiu cuprinzător, frământat de subiecte mărețe, d. A. D. Xenopol a tras cu un penel, uneori sbuciumat și sumar, dar nepierzând niciodată optica și topica întregului, marea frescă a lungelor veacuri în care s'a închegat neamul nostru, suferințele prin care a trecut pentru a ajunge la înflorirea de astăzi...

Firește, că prin aceasta n'a astupat toate izvoarele istoriei. Alte generații de cercetători istorici au venit și vor mai veni spre a intra în amănunte, spre a publica noi documente. Colecția Hurmuzachi crește, d. N. Iorga, cu prodigioasa iui activitate, a mai dat 20 de volume de documente culese din toate bibliotecile Europei, V. A. Ureche și-a publicat volumele sale de *Istoria Românilor*, pline mai ales de mărturii ale epocii Fanarioșilor. Și vor mai veni și alții cu cercetări noi, prinzând cu anevoință, în urma unei străduinți de o viață întreagă, o ață de lumină ce stătea până atunci rătăcită în besn

uitărei, spre a o aduce la marele șuvoi de lumină ce se revarsă astăzi cu îmbelșugare asupra trecutului nostru istoric... Dar oricât ar fi de prețioase aceste contribuții de amănunte — semn al unei epoci cam întârziate — statua, pe care a sculptat-o d. A. D. Xenopol, într-o vreme haotică, va rămâne în picioare în liniile ei hotărâte. D-sa va fi primit pururea ca cel dintâiu istoriograf al Românilor.

Desigur că nu despre *Istoria Românilor din Dacia Traiană* am de gând să scriu acum. Ar fi cam târziu. Țineam numai să pun în lumină însușirea de căpetenie a d-lui A. D. Xenopol, care, dupăcum am spus, e puterea de sinteză, sau, cu alte cuvinte, puterea de creație, aceea e partea tuturor spiritelor vaste, a tuturor oamenilor de știință constructivă, a tuturor poezilor...

După munca unei astfel de opere mărețe, d. A. D. Xenopol, a trecut cu deosebire în domeniul speculației filozofiei istoriei, scriind cea însemnată operă, intitulată *Principiile fundamentale ale Istoriei*, care a trezit un atât de mare răsădit în limba științifică apuseană. Această operă a ajuns să fie tradusă până și în limba spaniolă. În jurul ei s'au adăugat o serie de cercetări în același spirit speculativ și sintetic ca: *Psihologia și Istoria, Sociologia și Istoria, Geologia și Istoria; Despre metodele în științe și istorie, Neconștientul în istorie...* și atâtea altele scrise în deosebite limbi, care ne arată un istoric, ce nu se mulțumește numai cu faptele, cu datele umile, ci se ridică deasupra lor, mai întâiu pentru a le aduna la un loc în largi sinteze, și apoi, nemulțumit cu atât, caută însăși legile, veșnice, neschimbate, după care trebuie să se facă această adunare rațională, numită *istorie*, pentru a fi o știință vrednică de numele ei...

Șirul acesta de cercetări, de un ordin mult mai larg, și de un interes ce trece peste hotarele țării noastre, ne-a dat și nouă prilejul fericit de a intra cu cinste în mișcarea de idei a lumii apusene, unde, de altminteri, d. A. D. Xenopol era cunoscut prin atâtea lucrări franceze, dar mai ales prin *Histoire des Roumains (dela Dacie trajane, [2 vol.] și prin partea de colaborație la Histoire générale* alui Lavisse și Rambaud, ca istoricul național al Românilor. Acum însă el se vădea și ca un cugetător filosofic original.

Aceasta fiind traiectoria activității științifice și literare a d-lui A. D. Xenopol, lucrarea din urmă în două mari volume:

"Istoria partidelor în România" nu mai poate aduce nici o surprindere. Ea intra în cadrul atâtor alte lucrări *sintetice*, ieșite din penaa sa. Nu avem a face cu cutare sau cutare amănunt, ci avem dinainte linia evolutivă a întregii mișcări a ideilor politice în țările noastre, descrisă cu un rar spirit intuitiv și generalizator.

Asupra acestei cărți, o adevărată operă de maturitate, și prin siguranța mânei și agerimea ochiului, dar și prin bogăția faptelor, mă voi încerca să arunc o scurtă privire spre folosul cititorilor *Românului*. Nu voi intra în amănunte, deși așa putea însemna câteva scâpări din vedere, atât de firești, mai ales de ordin literar, ci mă voi sili să desprind, din bogata operă a d-lui Xenopol, cât mai în prezentare, firul roșu al evoluției, pe care de altminteri și d. A. D. Xenopol l-a desprins cu măiestrie din mijlocul atâtor fapte, atâtor lucruri mărunte, pe care istoria documentară le aruncă cu prisosință pe țărâmul cunoștinței, întocmai ca o mare ce, retrăgându-se, lasă pe piață atât prundiș.

E. Lovinescu.

Dela Dunăre — în jurul peninsulei Balcanice, prin Italia — la Dunăre

Spre Neapol. — Aspectul orașului. — Neapolitanii.

Strâmtoarea îngustă, clasică, a Messinei o trecem, într'un sfert de oră, cu vaporul; apoi, cu trenul, luăm dealungul coasta Calabriei, între marea albastră și spinarea verde a dealurilor. Villa San Giovanni fuge pe coastă cu clădirile-i prăbușite; aleargă înapoi Scilla — și, după atâtea sate mândre, cari se răsfăț în soare și se oglindesc în mare, fuge Bagnara, Palmi. Apoi toate se învâluie în umbrele nopții — și, în vreme ce lumini depărtate clipesc fugare la geam, sufletul, cu cercetașii toți retrași, să pătrunde de sine, se pierde în dulci reverii, în lumi așa de bogate.

Când zarea își deschide geana, ne apropiem de golful Salerno. Marea fuge și vine iară clipocind la țarm cu undele-i mânate a lene de adierea domoală a dimineții... Trenul străbate o bună parte din drum pe sub pământ — numai acum o vedem...

Pe un cap de stâncă, ridicată prăpastios din valuri, casele unui sătuc se îngheșuie împrejurul unor ruini de castel. În vreme, ce „caravana“ noastră, aproape întreagă, dormitează încă cu elementele-i răsturnate la întâmplare, un tânăr italian de o rară frumusețe, cu ochii deschiși pe jumătate, îngână acum singur cel dintâi cântec românesc:

Mândro de dragostea noastră
Răsărit-au flori pe coastă...

Ape, ce curg a lene spre golful Salerno, deschid o largă și bogată luncă, împădurită cu lămâi, cu portocali și cu vii. Pe coasta înaltă o peninsulei Sorrento se arată înfipt în stâncă — și se tot ascunde — orașelul Amalfi, care, prin situația sa geografică, mai mult decât prin jocul împrejurărilor, a încheșat, aici, pe vremuri, puteri temute... Apoi coasta se pierde în dosul stâncilor propii.

Ca pe o terasă, trenul aleargă pe umărul stâncei, pe deasupra altei terase, pe care aleargă, înainte și înapoi, linia tramvaiului electric; mai jos se așterne o mândră șosea, iar pe marginea mării se încovoie, printre stânci, o potecă... Și, minunea întâmplării; pe sub potecă rătăcește o barcă aruncată de valuri, purtând pe un băiețandru ce pescuiește... Mai lipsește aeroplanul...

După ce lăsăm orașele Salerno și Vietri să se încălzească la soarele țărâmului și să se oglindescă în valuri, ca doi călători frânți de oboseală, tăiem, pe la bază, peninsula Sorrento, urmând o direcție aproape vestică — și, înainte de a ni se redeschide zarea spre valuri, ni se arată înainte, ridicându-se tot mai trufaș muntele Vezuvin, purtând ca o povară lava corului veșnic amenințator. Iar când Vezuviul se arată întreg în fața noastră, ne găsim din nou în preajma mării, la Tore Annunziata: jos undele albastre aie mării, abia înfiripate de îndemnul unui vânt sburdalnic, dincolo, în fața, Pompei, orașul mort, scobit din țărână, iar departe, spre răsărit, culmi pleșuve ale Apeninilor încinși cu brâne de zăpadă.

Apoi, încă trei sferturi de oră, trenul aleargă tot pe linia coastei și prin fața Vezuvinului — la com, ca și privirea noastră, pentru „la bella Napoli“, care, în sfârșit, se ivește...

Neapol... De mult îl doream — și mulți îl vor fi dorind încă... Dar ca să-l și iubești trebuie să fi stat câteva zile într'ansul...

Toate orașele mari din Europa trebuie să aibă ceva comun: arta clădirilor și monumentelor publice, cerșetori. Aceasta e partea așa zicând internațională în măsură mare, cum e Parisul, Budapesta, Bucureștii, iar altele abia îngăduie un colțisor acestei lumi „străine“...

Neapolul mai că nu vrea să știe de altă lume, de altă viață decât a sa.

Să ocolim dar, această viață străină, încercă să se strecoare — și să facem o tință cu Neapolul adevărat.

Acest Neapol are și el clădiri în cea mare parte cu câte 3—5 etaje, are pe adele napolitani de un brun întunecos, sumari în brăcămintă, ca și cei din centru de altfel... parte și de alta a marilor „via“ și „corso“ perpendicular străzi paralele, a căror lărgime întrece un pas bun, iar pe marginile lor a dică uriașe clădiri negre, amenințătoare, cu 4 și 5 etaje.

Aici gunoiul, făcut grămezi, întârzie mult ca la Constantinopol, cum întârzie și lianul când n'are de lucru pe corso, prin publică... Pe aici trăsuri și căruțe nu trec ca sipească, ci, cel mult, cărucioare trase de ruși, încolo Italiani cari rostesc apăsat și Italiane cu ochi aprinși, veșnic fără pâlă de altfel acest lux nu-l întâlnești decât pe zile principale — și cel mult capre cari urcă la cele mai de sus etaje ca să fie mulse, buind astfel și ele la murdăria locuințelor...

De verdeață nu poate fi vorba de preajma celor câteva locuințe bogate. Ora o îngământă de ziduri înalte și negre, a suite unul într'altul, fără curți. Aici rufele nu se atarnă în balcoane, ca la Stambul, frânghii, cari trec peste stradă dela un altul, formând deasupra nesfârșite arcuiri de umf... Poate că în aceeași zi spală gospodăra dela ambele capete ale frânghiei...

Străzile principale și piețele gem de alungați de foame din aceste cartiere... Cu tot felul de negustori ambulanti, cari nu besc cu oferta, și care au ceva alarmant și spăimântător în strigătul lor; gem de „cască“ cari formează publicul spectacolei stradă. Printre ei, birjarii își reped caii însă-i răstoarne nu altceva, când se ivește la vîr al pieței cineva, care ar putea fi convins urce... Iar când aceste afluențe iau un cașgomotos, sergentul nu apare ca să învie publicul, să „circule“, fiindcă i ar rade în n'ar sta de vorbă, ci se apropie și el, în ca de spectator, pierzându-se în sentimentul ca un adevărat latin ce se respectă...

Cât ține arșița iute după amiaz, el adăpost într'o crăsmă ori într'un birt pe iar pe ceilalți, iată-i: stau răsturnați pe unei biserici ori ale unei prăvălii. Trei între cari unul în vârstă — murdari și ga de zor cărțile; un altul, lungit alături, de dus; un bătrân și o babă, obosiți urmărind picotesc... Numai doi băiețani, răzâmați în cu un aier de profundă plictiseală, pândesc coșul cu fisticuri și alune americane ale storului, care nu vrea să se lase adormi binele...

Pe rând te urmăresc ochi inteligenți, ori naivi, ochi negri, adânci și plini de foc de bătrâni și ochi de copii. Unul îți oferă care uneori e numai pretext ca să ceară alții nu fac negoț și ar vrea să ceară... Dar ar vrea bucuroși să stea de vorbă. Unii sunt bucuroși să le spui cine ești, unde și dacă-ți place Neapolul... Alții încheie rugându-te pentru un „soldo“. Adeseori copii întrerup jocul, se fac roată în jur, a sfârșesc și ei făcând un apel colectiv soldii...

Neapolul nu e oraș de mare negoț și industrie. Încăperi cât un compartiment de II-a adăpostesc, în cantități modeste, măcar prima necesitate pentru vecinii din toate părțile. Sunt farmacii și drogherii, cari abia între mărime, tutungeriile din București... În negoț și în meserii, lupta e grea; e o luptă pentru pâine, iar nu una de îmbogățire — și nu se dat să fi poftit la ras de bărbierul care sușă...

Romulus Că

KILENYI C. és T^{sa}.

Arad, str. József főherceg 11, la globul vânăt.

Au sosit noutățile de primăvară.

Preț ieftin extraordinar.

Pănuri de haine femeiești, mătăsuri, delaine, zephyre, toane, mănuși, ciorapi pregătiți de penitențieri. Asortim bogat de umbrele, pălării de paie pentru dame. Modele decoruri se capătă cu preț foarte scăzut.

Concurs de primire

în Seminarul junimei române greco-catolice stud. din Blaj

1. Părinții, cari voiesc să-și așeze băieții pe anul școl. 1911/12 în Seminarul junimei române gr.-cat. dela gimnaziul gr.-cat. din Blaj, prin aceasta sunt avizați, că termenul concursului de primire (se primesc numai gimnaziști) este 14 August n. 1911. Cererile de primire sunt a se adresa Preaveneratului Conzistor metropolitan din Blaj, și în ce privește pe băieții, cari în anul școl. trecut, nu au fost elevi ai Seminarului junimei, cererile au să fie instruite cu extras de botez, testimoniu de pe anul școl. trecut și atestat de revaccinare. În cerere, părinții sau îngrijitorii au să-și însemne locuința și poșta ultimă cu acuratețe și să declare, că cunosc pe deplin toate condițiunile de primire și se obligă a le împlini pe toate. Ca rezoluțiunile să se poată expeda francate, petenții sunt rugați să alăture marcele poștale de lipsă.

2. Pentru elevi, luând în socotință scumpirea traiului, sunt a se plăti 400 cor., pentru quartir, vîpt, luminat, spălat, încălzit, scaldă, și în caz de lipsă medic și medicină; 8 cor., ca taxă de înscriere pentru ceice vin pentru întâia dată în Seminarul junimei, și 6 cor. pentru scrobitul rufelor. Taxa de înscriere și pentru scrobitul rufelor, are să se plătească întreagă deodată cu ocaziunea înscrierii; iar suma de 400 cor. în două, respective în patru rate anticipate. — În caz de două rate, rata primă va fi de 200 cor. și se va plăti în 1 Septembrie, iar rata a doua iarăș de 200 cor. și se va plăti în 1 Februarie. În caz de 4 rate, rata primă va fi de 100 cor. și se va plăti în 1 Septembrie, a doua de 100 cor. și se va plăti în 15 Noembrie, rata a treia de 100 cor. și se va plăti în 1 Februarie, iar rata a patra de 100 cor. și se va plăti în 15 Aprilie. Sumele acestea sunt atât de mici, încât numai primindu-se regulat și anticipativ pot satisface atător trebuințe împreunate cu susținerea și îngrijirea elevilor. Atfel rectorul va fi silit să dimită pe elevii, ai căror părinți sau îngrijitori nu-și vor solvi ratele la timp.

3. Elevii vor avea să aducă cu sine: a) o carte de rugăciuni; b) 4 părechi de schimburi de pânză sau giolgu, bune; c) cel puțin 6 batiste; d) 2 părechi de încălțăminte și cel puțin patru părechi de ciorapi sau de obiele; e) 1 saltea (sac de paie) și 2 lepedee (cearșafuri) de pus pe saltea; f) 2 perini și 4 fețe de perini; g) 1 țol sau plapomă și 2 lepedee de plapomă; h) 2 lepedee albe de giolgu pentru coperea patului (de lână și colorate nu sunt bune, căci nu se poate ajunge la uniformitate); i) atâtea bilete, cari se pot cumpăra dela Institut, câte bucăți de rufe, veșminte și încălțăminte au; l) 1 cupt, 1 furcuță, 1 linguriță, pâhar și cel puțin 3 servete; m) 1 perie de veșminte și 3 perii de încălțăminte; n) cel puțin 3 ștergare și 2 pieptene, unul des și altul rar. Pe rufe și pe veșminte trebuie cusut întreg conumele și cel puțin litera inițială a numelui de botez. Rufele și veșmintele neînsemnate vor fi respinse.

4. Elevii vor avea proviziunea întreagă și anume: a) locuință în sale mari sănătoase, luminoase și provăzute cu toate cele de lipsă; b) vîpt întreg, adecă dejun, prânz, ojină și cină. La dejun vor avea cafea cu lapte ori lapte cu cacao cu pâne, la prânz 2—3 feluri de mâncări, la cină 1—2 feluri. La prânz în zile de dulce va fi supă cu carne cu sos și friptură cu garnitură, ori mâncare groasă cu carne; eventual zamă acră cu carne și mâncare groasă cu carne sau friptură cu garnitură, iar în zilele de post supă de legume, mâncări făcute cu lapte, brânză sau ouă; Dumineca și în sărbători și prăjituri. La ojină pâne cu poame ori alte asemenea. La cină în zile de dulce va fi friptură cu garnitură sau mâncare groasă cu carne, iar în zilele de post: mâncări făcute cu lapte, brânză sau ouă. c) Spălatul și cărpitul rufelor, eventual și scrobitul lor. d) Luminat în timpul recerut. e) Încălzitul în timp de iarnă. f) În caz de boală medic, medicamente și îngrijirea de lipsă. g) Scaldă caldă în timpul iernii, amăsurat prescrișelor igienii. Afară de acestea superioritatea se va îngriji, ca elevii mai slabi în studii, pe cât se poate, să fie ajuțorați în studiu.

5. Părinți în decursul anului școlastic să nu trimită bani la adresa sau la mâna elevilor, ci banii să vie la adresa superiorității, care se va îngriji să le procure recvizitele de școală, cărțile și celelalte lucruri de lipsă. De asemenea să nu

le trimită nici mâncări, căci Seminarul îi prevede cu cele de lipsă. Mâncările, pe cari părinții cu toate acestea le-ar trimite fiilor lor, se vor împărți între toți elevii, iar în caz de cvantitate mică între conșcolarii respectivului sau respectivilor elevi.

6. Părinții sunt avizați, că trebuie să răspundă pentru eventualele stricăciuni făcute de fiii lor și să le rebonifice. De sine se înțelege, că pentru obiectele, ce se strică prin folosință, fără vina elevilor, nu se va cere nici o desdaunare.

7. Elevii se vor prezenta în 1 Septembrie n. înaintea superiorității seminariale, însoțiți de părinții sau îngrijitorii lor, unde vor plăti taxele de lipsă, vor da în samă obiectele și li-se va designa mobilierul destinat spre folosință.

Blaj, 20 Iulie, 1911.

dr. Vasile Suciu,
rectorul Seminarului junimei române gr. cat. stud. din Blaj.

INFORMAȚIUNI

Arad, 31 Iulie 1911.

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Căldura scade, pe alocurea ploi și furtună. Prognostic telegrafic: Vreme moale, în multe părți cu ploi și furtuni.

Temperatura medie pe întreaga țară a scăzut la 22.6 Celsius.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	10.82
Secară " " " " " "	"	8.89
" " August	"	7.41
Ovăș pe Oct.	"	7.33
Cucuruzul pe Maiu 1912	"	7.90

De-ale noastre.

Scrisoarea de mulțumită a dlui Seton-Watson. D. V. Goldiș a primit dela d. Seton-Watson din Londra cu datul 26 Iulie următoarea scrisoare (în limba nemțeasca):

„Domnule Goldiș!

Mulțumesc din inimă pentru frumoasa telegramă, pe care o voi păstra ca o dulce aducere aminte de o zi însemnată în viața mea. M'a îmbucurat îndeosebi și faptul, că părintele Lucaciu a putut să fie de față la această ocaziune și a putut să-mi comunice personal prețioasele felicitări dela amicii mei români“.

Scrisoarea e iscălită de domnul și doamna Watson.

Incunoștințare pentru serbările din Blaj. Subscriși ne luăm voie a ruga pe toți acei iubiți colegi, — cari în lunie 1902 au făcut examene de maturitate la gimnaziul român din Blaj — să i-a parte la serbările culturale, ce se vor ținea la 28 August și zilele următoare în Blaj, ca în cadrul acestor serbări să ținem obișnuita întâlnire colegială.

Prin aceasta împlinim două datorințe: datorința față de neam și cea față de coleg.

Acei colegi cari vor lua parte, sau voiesc ceva deslușiri în chestia aceasta, să se adreseze cât mai curând la dr. Traian Pop avocat în Brașov.

Cu dragoste frățească: dr. Eugen Sâmpetean, avocat. dr. Traian Pop, adv.

Convocare. On. membrii ai despărțământului Aiud-Teiuș al „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“, precum și toți binevoitorii și sprijinatorii ei, sunt invitați la adunarea generală, ce se va ținea în 13 August st. n. 1911 la 3 ore p. m. în localul școlii gr.-cat. din Felenyed (Aiudui-de-sus). — Aiud, la 29 Iulie 1911. Ioan Maior, dir. desp. Niculae Marcu, secretar.

Convocare. Filiala Reghinului a „Societății pentru crearea unui fond de teatru național român“ își va ținea adunarea ordinară în com. Jabenița la 13 August a. c. n. în școala confesională gr.-or. la orele 4 p. m.

La aceasta adunare sunt invitați membrii societății precum și toți sprijinatorii culturii române. Program: 1. Deschiderea adunării prin președintele filialei. 2. Raportul comitetului și a casierului. 3. Alegerea unei comisii pentru înscrierea membrilor noi și încasarea taxelor. 4. Eventuale propuneri făcute conform statutelor. 5. Seara la 8 ore reprezentație teatrală în pavilionul de vară a băilor din loc. Cu aceasta ocaziune se vor preda: a) „Ruga dela Chiseteu“ comedie populară într'un act cu cântece și joc de Iosif Vulcan. c) „Țiganul cătană“ comedie populară într'un act de E. Suciu. c) Să vor cânta deosebite cântece populare de d-nii Traian Veșan, Dumitru Cofar și Vasile Marele. Prețul de intrare: Locul de șezut 2 cor., de stet 1 cor. de persoană. Sabin Popescu, secretar. Iosif Popescu, președinte.

Invitare. Duminecă 24 Iulie (6 August) va avea loc în Bocșamontană instalarea p. o. d. protopresbiter al tractului protopresbiter al Bocșei: Mihail Gașpar, cu care ocaziune, pe lângă formalitățile instalării și banchetul din timpul zilei va urma seara un concert bogat urmat de dans.

Necrolog. Dr. George I. Stoian medic cercual în Bran, medic-locotenent c. r. în rezervă etc. după o scurtă, dar grea suferință și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, Vineri, în 15/28 Iulie a. c. la orele 1 și jum. p. m. în al 33-lea an al vieții și în al 3-lea an al fericitei sale căsătorii.

Rămășițele pământești ale regretatului se vor ridica din casele proprii Duminecă, în 17/30 Iulie a. c. la 4 ore p. m. și se vor depune spre veșnică odihnă în cavoul familiar din Bran. Odihnească în pace.

O nouă filială a institutului „Furnica“. Banca „Furnica“ din Făgăraș este, după „Albina“, unul dintre cele mai vechi institute financiare românești, precum și unul dintre cele mai solide, care dela întemeierea sa a jertfit până acum pentru scopuri culturale românești, peste 80.000 cor. Pe lângă filiala ce o are deja în frunțașă comună oitenească, Vaida-Recea, a decis înființarea unei nouă filiale în Arpașul-de-jos, o altă comună frunțașă de pe vatra Oltului. Deschiderea filialei „Furnica“ în Arpașul-de-jos se va face Duminecă în 6 August c. n. La deschidere vor lua parte, — pe lângă d-nii Matei C. Jiga, dir. exec. al „Furniceii“, R. d. vicar Macaveiu, prezidentul direcțiunii, dr. Șerban, juriconsultul institutului — și membrii direcțiunii d. dr. Liviu de Leményi adv. și d-nul Const. Pop, contab. din Sibiu precum și d. dr. Iustin Marșieu, adv. în Arad. Scopul înființării acestei filiale este în special ajutarea populațiunii române din partea locului, dându-se împrumuturi ipotecare fix cu 7% și cambiale cu 8%, exclusă fiind cu totul computarea altorfel de adausuri.

Speranțele de o frumoasă reușită și prosperare sunt întemeiate și prin faptul, că director al filialei va fi d-nul dr. George Moldovan, iar casier, vrednicul preot Trandafir Dragomir. Br.

Din patrie.

O dramă feroasă. În Dobrișin s'a petrecut. Tânărul Iosif Józsa adora cu patimă pe fetița Maria Ungváry. Împrejurările grele de trai însă nu de mult îi despărțiră. Tânărul plecase la Budapesta, iar fetița a intrat în serviciul unui medic din Dobrișin. Dar puterea sentimentelor era atât de mare, încât tânărul mereu venia să-și întâlnească iubita. Așa s'a întâmplat că săptămâna aceasta venise din nou acasă. Sâmbătă către seară făceau o plimbare în jurul gărei, în decursul căreia tânărul înfierbântat și pătimaș îi spunea ei suferințele sale, de viitorul fără nădejdi, ce-i așteaptă și propuse să-și curme ambii viața în înțelegere.

— Descarc revolverul în gură și n'ai să suferi — zicea Józsa.

Fata se învoi în sfârșit, dar văzându-se în față cu revolverul aducător de moarte, mereu îl da înlături. Józsa atunci o prinse cu violență și descărcă revolverul de trei ori asupra ei.

În clipa aceea venia cu mare viteză acceleratul dinspre Satu-mare. Atentatorul îmbrățișă fata, cercând s'o ducă înaintea trenului. Dar flăcăul

slab, nu prea putea cu fata amețită. In momentul ultim o scăpă din mâni și se rezezi în calea locomotivei ce trecea cu rezeziune sălbatecă spre gara din Dobrișin.

Acceleratul îl făcu bucățele. Fata au transportat-o la spital unde între dureri grozave însaș istorisise cazul.

Canicularii. „Budapesti Hirlap“ în numărul său din 10 c. aduce următoarea notiță, evident ca product al căldurilor caniculare, ce domnesc în capitala țării:

„Banca gen. de asigurare“ din Sibiu, conform bilanțului ei pe prima jumătate a anului curent, deja a cucerit dela asiguratorii maghiari din ținuturile românești o mare parte a publicului, ceea ce este a se atribui numai faptului, că toată năzuința fundatorilor a mers într-acolo, de a lua băncilor de asigurare maghiare toate afacerile și a exclude din direcțiune orice elemente maghiare.“

„R. E.“

Bancă maghiară cu firmă românească.

„Rev. Econ.“ scrie: „Sunt invențioși șovinștii noștri când este vorba de noue mijloace de căpătuială și de combaterea urgisitelor de bănci valahe. Sunt în stare să adopteze și o firmă românească pentru întreprinderile lor, ca astfel să reușească mai bine a seduce pe cei neorientați, dar buni de exploatat. Așa cetim, că în Zorlenț, comună curat românească în comitatul Caraș-Severin s'a întemeiat din partea cercurilor oficiale un institut de bani cu capital social de 100.000 cor. sub firma „Zorlențana“, cassă de păstrare soc. pe acții. Pentru ochii lumii se află între membrii direcțiunii și câțiva Români rătăciți.

„Zorlențana“ firește va avea misiunea a contrabalansa activitatea agenturei „Albina“ și a filialei „Poporului“ din Lugoj, ambele cu sediul în Zorlenț.

Sperăm că Români din Zorlenț și jur vor ști să se ferească de mrejele „Zorlențenii“!

Uciși de trăznet In ziua de 29 Iulie p. m. s'a descărcat o furtună nemaipomenită asupra comunei Homorod (lângă Orăștie). Trăznetele cari să împletească ca niște șerpi de foc, au ucis trei oameni, cari să aciuaș lângă o claie de grâu.

Cei uciși au fost Baba Gligor de 21 ani, Zgârdea Maria 16 ani și vâd. Sava Sofia de 30 ani. A patra victimă în stare de inconștiență a fost transportată acasă unde se luptă între viață și moarte.

Dela frați

Recolta grâului din anul acesta. Cu toate inegalitățile de temperatură, cu toată seceta de astă-primăvară, cu toate ploile excesive din vremea din urmă și, în sfârșit, cu toate pagubele mari pricinuite în nouă județe moldovenești de inundații, recolta grâului din anul acesta se anunță excelentă din punct de vedere calitativ și bună în general, din punct de vedere cantitativ. (In unele locuri s'a obținut chiar 20 hl la hectar).

Totuși, recolta noastră de grâu din anul acesta nu se poate asemăna cu cea de acum un an care, împreună cu cea dela 1906 au fost cele mai bune din ultimii 40 de ani.

Având în vedere însă, că după afirmațiile buletinului statistic al institutului internațional din Roma, recolta de grâu actuală din Ungaria se anunță cu un deficit de 2.320.000 chintale față de recolta de acum un an, situația României se poate considera de foarte bună, din acest punct de vedere.

Moartea d-lui Luca Ionescu. Joi a încetat din viață d. Luca Ionescu, președintele consiliului superior administrativ.

D. Luca Ionescu moare în vârstă de 55 de ani, răpus de o boală ce i-a chinuit cumplit ultimele zile ale vieții, lăsând numai regrete sincere pentru hărnicia cinstei ireproșabilă și competența luminoasă cu care și-a îndeplinit diversele și înaltele slujbe administrative ce le-a ocupat.

Meritele regretatului defunct erau cu atât mai mari, cu cât, prin muncă și pricepere, Luca Ionescu s'a ridicat dela rangul de copist până la cea mai înaltă demnitate administrativă.

Inmormântarea are loc mâine, la cimitirul Șerban-Vodă.

Soc. „Carmen“ la Roma. In programul excursiei soc. „Carmen“ la Roma au intervenit oare care schimbări. De unde se hotărise să se viziteze numai orașele Roma, Florența, Milan, Turin, Genua și Veneția, acum s'au introdus în itinerar și următoarele localități: Ancona, Pisa și Firenze.

Concerte se vor da la Roma (două), la Turin (unul); la concertul dela Milan s'a renunțat din pricină că, pe vremea când societatea Carmen va fi în acel mare centru industrial și artistic, în localitate va fi sezen mort. In locul concertului dela Milan, se va da unul la Veneția.

Inainte de a pleca în Italia, soc. „Carmen“ va da, în seara de 13 August, un mare concert în București. La acest concert, se va executa în întregime programul din Italia.

Holera (?) în București. Căldurile caniculare cari s'au lăsat asupra orașului nostru în ultimul timp, provoacă dese cazuri de gastro-enterită cari, mai ales la copii, sunt de multe ori mortale.

De oarece simptomele acestei boii sunt adesea asemănătoare cu ale holerei și de oare ce prezența holerei în alte state inspiră serioase îngrijări tuturor, s'a hotărît să se reînființeze, pe lângă primăria Capitalei biuroul de asistență, unde se vor examina toate cazurile suspecte, pentru liniștirea opiniei publice.

Nici o măsură de prevenire contra holerei nu e de prisos, cu atât mai mult cu cât anul trecut țara noastră a scăpat de grozava contagiune numai mulțumită întinselor și energicelor măsuri sanitare luate de guvern. De altfel, până acum, anul acesta, grație acelorasi măsuri, n'am avut de înregistrat nici un caz de holeră în România.

Cor.

Sborurile căpitanului Tomik. Eri după amiază leșeni au asistat la un mare meeting de ascensiune, organizat de căpitanul Thomik.

Sborurile îndrăznețe ale căpitanului Thomik, au avut un succes desăvârșit în toate orașele din țară ca și în București, unde ziarele i-au consacrat elogioase dări de seamă.

Iată între altele cum un ziar din București se exprimă asupra sborului îndrăznețului aeronaut:

Pe la orele 6 și jumătate, după ce făcuseră toate pregătirile și se umflase balonul, aeronautul se agață cu mâinile de trapezul aninat de balon și i-se dădu acestuia drumul.

Cu o iuțeață vertiginoasă, balonul porni în sbor, în care timp căpitanul Thomik se agită, prin mici figuri, pe trapez. Când balonul ajunse la câteva sute de metri înălțime, aeronautul, urcându-se pe trapez, desprins de balon umbrela specială ce avea să-i serve la coborîre și-i dădu drumul în jos.

A fost un moment de puternică emoțiune. Inimile tuturor acelor zeci de mii de spectatori băteau ca una. O simplă greșală în funcționarea mecanismului apatatului, și aeronautul ar fi ajuns sfărâmat la pământ. Din fericire, lucrurile trecură cu bine și căpitanul Tomik, apărât de forța quasi-magică a umbrelei, ajunse teafăr în curtea fabricii de zahăr dela Chitila.

Cum e lesne de înțeles i-s'au făcut ovațiuni călduroase; un adevărat delir. Publicul era cu atât mai mișcat, cu cât soția îndrăznețului aeronaut, a cărei neliniște vădită îl impresionase adânc, îi alergase palpitând de bucurie, întru întâmpinare.

Din străinătate.

Pace în Maroc. Ultimele discursuri din Anglia și sosirea împăratului Wilhelm au contribuit mult la înlănzirea conflictului din Maroc.

Tratativele ar fi ajuns într'un stadiu de apropiată soluție favorabilă. Cancelarul german și secretarul de externe au ieșit întru întâmpinarea împăratului Wilhelm la Schwinemünde, cu care au conferat vreme mai îndelungată asupra conflictului din Maroc.

Se zice, că încurând se va da un comunicat oficios, după care Germania va primi unele com-

penzații în Congo, iar Franța va avea mână mai liberă în Maroc. In forma aceasta s'ar fi ajuns la o înțelegere între cele două state. Ameliorarea situației se poate deduce și din cuvintele ministrului de marină francez Delcassé, cel mai războinic în întreg cabinetul francez, care într'un interview acordat, unor ziariști a declarat, că între cele două state se va face acum pace și înțelegere. Tot astfel se crede și în cercurile politice din Berlin.

Uneltirile Rusiei. Cu toate eforturile ce se fac de o parte și de alta, situația în Albania e neliniștitoare și aceasta din cauza atitudinii Muntenegrului.

Faptele nu corespund făgăduielor și declarațiilor pe cari n'a încetat să le facă Muntenegrul de când a început răscoala malisorilor și, cu toate demersurile puterilor la Cetinge e netăgăduit, că el continuă de a da adăpost și ocrotire refugiaților albanezi, și că prin aceasta, îi încurajează la rezistență.

Dacă, însă, ar suspecta numai, Muntenegrul, situația deși gravă, încă s'ar putea lămurii și mai curând sau mai târziu s'ar ajunge la un angajament: dar se pare, că nu micul regat e singurul, care face bănuitori pe guvernării turci și naștunea întreagă.

Rusia e ținută, că lucrează pe sub mână ca să creeze tot felul de dificultăți Turciei și mai cu seamă ca să lase să se stingă chestia albaneză. Toată primejdia este aici.

Un ziar al opoziției „Tazminat“, caută să pue guvernul în pază față de un „prieten“ pe care nu-l numește, dar care se vede cât de colorat, că e Rusia.

Ziarul argumentează foarte strâns, că Rusia vrea să-și strămute din nou activitatea din Extremul Orient în Orient: că Petersburgul și-a schimbat cu totul directiva sa politică de vre-o câteva luni încoace.

Din aceste amănunte, ne putem da seama ce sentimente au Turcii pentru „dușmanul secular“, cum i-se zice Rusiei pe aici, și ce urmări vor putea avea evenimentele dela frontiera Muntenegrului într'un viitor foarte apropiat, dacă malisorii continuă rezistența și dacă Muntenegrul tot le mai dă ajutor, și adăpost.

Din Austria. Se știe că social-democrații din Austria au hotărît să pună sub acuza guvernului lui Bienerth din motiv, că ar fi aplicat în mod anticonstituțional §. 14 din constituție. In înțelesul acestui §, guvernul are dreptul ca unele, din proiectele de legi, cari n'au putut fi votate, să le execute pe calea ordinațiunilor. Guvernul Bienerth din 72 proiecte nerezolvite a executat pe calea aceasta șase.

Social-democrații s'au ținut de cuvânt.

In ședința de Sâmbătă deputatul socialist Seitz a făcut în numele partidului său propunere spre acest scop, pe care a cercat s'o motiveze într'o vorbire mai lungă. In cuvântarea lui a atacat foarte vehement guvernul Bienerth, la gratificat cu cele mai triviale epitețe, ca pe o expozitură slugarnică a domnitorului. In lipsa de argumente s'a folosit de mijlocul acesta de a-l prezenta într'o lumină de tot netavorabilă. A răspuns premierul Gautsch, scoțând la iveală baza subredă a acuzației și protestând împotriva acestui ton folosit față de niște persoane, cari nu sunt membri ai parlamentului, deci in imposibilitate de a se apăra.

Roagă Camera să respingă propunerea lui Seitz. Propunerea a fost respinsă cu mare majoritate.

Tot în ședința de Sâmbătă Camera a luat vacanțe de vară.

Situația în Persia. Agenția Westnik află că se pregătesc mai multe expediții în contra fostului șah Mohamed-Ali și Salared-Dauleh. Baktiari au promis trimiterea imediată a 2000 de călăreți.

Moizes Saltaneh ar fi numit șeful expediției în contra fostului șah.

Se asigură că guvernul persan ar avea de gând să recurgă la ajutorul faimosului terorist caucasian Șeidarkhan.

Luarea cu asalt a orașului Kermanshah e așteptată din moment în moment. Autoritățile din Hamadan au fugit. Notabili au rugat pe principele Salared-Dauleh să intre în acest oraș.

Clerul din Mdsched s'a declarat în contra Constituției.

Numărul partizanilor fostului șah pare a spori.

„Frankfurter Zeitung“ află din Teheran că triburile principale de turcomani au părăsit pe fostul șah Mohamed-Ali.

Interpeleția deputatului Grigorovici. Se telegrafiază din Viena că deputatul Grigorovici a adresat erii ministrului de comerț o interpeleare cu privire la confiscarea de către poșta ungară, a două ziare românești.

Deputatul Grigorovici dovedește că această procedură constituie, nu numai o jăfuire de proprietatea străină, ci și o atacare a drepturilor statului austriac, pentru că aceste ziare cari sunt interzise în Ungaria sunt permise în Austria și conform convențiunii poștale austro-ungare, Ungaria este obligată a transporta orice spre Austria.

D. Grigorovici a cerut ministrului să atragă atențiunea colegului său din Ungaria că nu se poate tolera o asemenea îndrăzneală din partea autorităților ungurești.

Mai mulți deputați social-democrați în frunte cu vicepreședintele Camerei Pernersorfer, s'au asociat acestei interpeleări.

Ministrul a răspuns promițând că se va interesa de aproape de această chestiune.

Un deputat austriac amenințat cu moartea. Ziarul „Ludówe Nowine“ anunță, că în ziua deschiderii Reichsrathului a izbucnit un incendiu pe proprietatea deputatului Pokorny din partidul progresist ceh din Moravia. Focul a fost pus din trei locuri.

În același timp Pokorny a primit o scrisoare prin care era amenințat cu moartea dacă nu va depune mandatul.

Scrisoarea este semnată „Un socialdemocrat“.

Pare însă exclus, ca această scrisoare să vie din partea social-democraților de oare ce se știe, că Pokorny a fost ales cu ajutorul partidului social-democrat.

Situația politică din Anglia. Într'o scrisoare adresată lordului Newton, d. Balfour face un apel către unioniști în scop de a înlătura o dizidență în partid cu prilejul crizei actuale.

D. Balfour a relevat pericolul situației creată de legea „veto“.

Șeful conservatorilor englezi sfătuiește pe partizanii săi să nu se lase târâți într'o ceartă nefolositoare în privința modului de a proceda în Camera Lorzilor, dar să se pregătească mai bine în vederea luptei mare în afară de Camera Lorzilor.

D. Balfour e de părere că ar trebui ca Lordul Landsdowne să fie susținut de majoritatea Camerei Lorzilor.

Nu mai încapă nici o îndoială că partidul

conservator se va închina în fața guvernului și va accepta veto-bilul pentru a evita numirea a 500 noi pairi.

Atât lordul Landsdowne șefii opoziției din Camera seniorilor cât și Balfour șeful opoziției din Camera comunelor, au exprimat această intențiune în scurte declarații cari au fost publicate azi de toate ziarele.

Mai rămâne în campania contra guvernului Salisbury cu 150 de adepți. Din partea aceasta nu este însă nici un pericol.

Salisbury va expune astăzi seară devotațiilor săi planul său de campanie care se va îndrepta în același timp contra guvernului și contra opoziției.

In cazul unui război în Orient. În cercurile politice bine informate din Turcia se afirmă că Anglia și Franța vor bloca coastele Aeriaticii și la Antivari în cazul unui război.

Revoluționarii din Paris contra războiului. Federațiunea revoluționarilor comuniști a convocat o întrunire la care au luat parte peste 100 persoane dintre socialiștii revoluționari, în scopul de a-și stabili atitudinea față de măsurile luate de guvern contra lor.

Lucrătorii Bricheau luând cuvântul a declarat următoarele :

Clasa muncitoare este gata să evite prin orice mijloace războiul. Guvernul să știe că în caz de mobilizare, nu vom răspunde apelului și vom sabota mobilizarea. Dacă vom admite să fim concentrați, vom face aceasta numai pentru a putea pune mâna pe armele cari ne vor servi la eliberare.

Oratorul aprobă apoi sabotajul lucrătorilor dela căile ferate. În caz de mobilizare — spune el — camarazii noștri din găurile din Paris și provincie vor începe acțiunea de sabotaj.

Când vom fi concentrați, prima noastră grijă trebuie să fie, să facem ca șefii militari să dispară.

Ceilalți oratori au aprobat discursul lui Bricheau, în cuvinte mai moderate însă.

Ziarele înregistrează această întrunire, adăugând cu indignare :

„Și acest lucru se petrece, în Paris, sub ochii poliției“.

Un milionar mort între săraci. Acum câteva săptăm. s'a prezentat în redacția ziarului „Figaro“ din Paris un domn prost îmbrăcat, care a cerut să vorbească cu redactorul șef. După o oră de așteptare fu prezentat redactorului care îl întrebă ce dorește.

Străinul spune, că vrea să ofere 200.000 lei pentru subscripție în favoarea sergenților de oraș incapabili de a mai munci și că pune la dispoziție alte 400.000 lei pentru scopuri de bi-

nefacere. El ceru apoi statulredactorului asupra modului cum și-ar putea întrebuița în scopuri de binefacere averea sa de milioane.

Străinul nu era altul decât baronul Dawillier.

Câteva zile mai târziu el fu călcat de un automobil lângă biserica Madeleine și fu transportat la spitalul săracilor.

Acolo aflându-se, că e baronul Dawillier i-s'a oferit salonul special. El refuză însă și muri între săraci.

Eri s'a deschis testamentul.

Defunctul lasă 4 milioane Academiei de știință în scopuri științifice și de binefacere — și apoi multe milioane la diferite instituții de binefacere.

Moartea gazetarului Jean de Mitty. La 13 Iulie v. a încetat din viață în etate de 47 de ani ziaristul Jean Mitty, unul din șefii ziarului „Cri de Paris“.

Jean de Mitty era originar din România (Craiova) și se numea Colfineanu.

El era stabilit la Paris de ani îndelungați.

Un palat papal transformat în sală de teatru. În cercurile artistice produce mare senzație hotărârea luată de administrația orașului Avignon de a închiria celebrul palat papal din localitate unei întreprinderi teatrale.

Un nou program al marinei franceze. Corespondentul din Paris al ziarului „Morning Post“ află că ministrul marinei a elaborat un nou program maritim care va fi prezentat în cursul anului acesta Camerei.

Executarea proiectului va costa 125 milioane.

Între Bulgaria și România. Ziarele bulgare Balkanska Tribuna, Vecerna Posta și Dnevik, reproducând știrea despre o anchetă deschisă de către parchetul de București, în urma petițiunii adresate regelui Carol de către imigrații macedoneni, stabiliți în Sofia și cerând grația celor patru rămași în viață dintre asasinii lui Fitowsky și Mihăileanu, zice :

Aceasta probează că regele României și guvernul său și-au oprit atențiunea asupra rugăciunii reprezentanților imigraților. Dacă grația cerută se va acorda va fi un mare act de înțelepciune și de perspicacitate, care va șterge trecutul și va însemna începerea unei ere noi de atitudine frățească către poporul bulgar care nutrește o recunoștință adâncă pentru sângele vărsat la Grivița și la Plevna în epoca emancipării sale.

Mare ciclon la Tokio. Un ciclon a pricinuit în Tokio cele mai mari pagube; părțile de jos ale Capitalei au fost inundate; au fost cam o sută de victime. E temere că multe vase au pierit.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke

Trad. de Iunius

(18)

— Urmare —

La rândul meu îi plăti-i cu o palmă peste obraz, care-l făcu să se clatine și aștepta-i urmarea. Dânsul însă se înholbă la mine mut fixând asupra-mi niște ochi ca de basilisc, în vreme ce crășnia cu dinții ca un tigr, li întorsei spatele și în aceeași noapte încă părăsi-i Viena.

Restul țî-e cunoscut. Părăsi Viena, unde am trăit trei ani de zile, mândios și fără credință în iubirea de ad-văr și de cinste a omeniei. Călătoria din Anglia mă distrase. Era în August 1796. Moreau se afla pe atunci în Bavaria cu glorioasele sale trupe republicane. Ca să ajung în nordul Germaniei fui silit să fac un încunjur foarte mare. În Manchester găsi-i bolnav pe unchiul nostru văduvit, Un an și jumătate l-am îngrijit eu, când se sfârși în brațele mele. Îndată-ce reuși-i să regulez afacerea cu moștenirea am și zburat la tine. Nu voi uita dragă Sabină ziua de trei Septemvrie, a anului trecut, ziua nașterii tale, când după o despărțire lungă te-am revăzut iarăș în castelul de lângă Rhin a soțului tău, și

țe-am îmbrățișat. Țineam în brațe la pietul meu întreaga mea lume. De unde puteam noi ști, când am însoțit pe hărbatul tău în Șvițera la fântâna dela St. Mauriții în Bünden, că ne va despărți așa de grabă nebulia clicilor politice ?

Acum le ști toate Sabină, să nu mă întrebii mai mult. Căci nu pot să-mi șterg din memorie această funestă istorie ! Trebuie să mai adaug, cumcă Elfrida nu a voit să primească punga de bani, ce i-o reîntorse-sem și o dădu, — cum aflai acum nu de mult, — unul din servitoarele sale. Și umblând din mână în mână, ajunse, așa din întâmplare, prin mijlocirea unui țaran din Bünden, care a fost soldat împărătesc, — iarăș în mâinile mele.

11. Ultima scrisoare.

Suntem în Februarie. Până încă a nu înflori cireșii, războiul va izbucni mai groaznic decât oricând, căci arhiducele Carol așteptase pregătit lângă Lech. Dela nord se prăvălesc roiri necunoscute, sălbatece de popoare din Azia și Rusia. Le conduce Suwarow măcelarul ajuns renumit pe câmpiile sale de măcel.

Ieri am fost la Luțern. Francezii stau gata de lovit și primul lor paș este îndreptat contra nefericitului nostru Bünden, ca să alunge afară pe Austriaci, să asigure pasurile munților spre stânga, ca și spre dreapta, în spre Șvițera și Cisalpinia și să păstreze deschisă calea către Tirol până a nu înainta trupele unite ale arhiducelui și ale lui Suwarow.

Atacul principal se va da probabil sub conducerea lui Massena la Luziensteig, în vreme ce Loison va amenința de pe înălțimile St. Gotthardului, Lecourbe va ataca dela Sud Gadinul și Tirolul iar Demont va intra dinspre Alpii Kunkelaici. Da-ă norocul va favoriza și pe mai departe stindardele republicei, atunci teatrul războiului va rămânea departe îndărătul văilor noastre. Fiecare care și iubește patria sa, ar trebui să contribuie la realizarea acestui scop. Eu din parte-mi voi să fiu printre aceștia. Se reușească totul chiar, noi nu putem spera să ne redobândim libertatea. Franția va voi să se servească încă multă vreme de Șvițera, ca de portăreasă contra Italiei și Germaniei. Parizienii și de altfel numesc pe portarii lor Elvețieni.

Muntenii noștri însă vor învăța în cătușile slugărniceii cu atât mai bine să pretuiască libertatea și cum au rupt acum legăturile în cari îi țineau nobili și clerul, tot așa vor ști să respingă mai curând sau mai târziu și dominațiunea Franceiei.

Sunt convins, că întreagă Europa va pretinde asta și îi va ajuta să-și elupte libertatea.

Din întâmplare m'am întâlnit în oraș cu generalul Demont, care intenționa să petreacă numai timp foarte scurt aci. Mi se spusese, că dânsul își trăgea originea dintr'o viță din Bünden dela Pilla în valea Lugeț. Îl cercetai îmbiindu-mă totodată să intru ca voluntar în corpul său de armată la deschiderea campaniei.

(Va urma.)

Accidentul mortal al artistei Lintelle. Cu privire la accidentul mortal al artistei pariziene Lintelle, celebră mai ales prin frumuseța ei se comunică următoarele:

Artista se afla cu soțul ei, fostul editor de ziare, Eduard, în plimbare pe yacht.

Pe drum venindu-i rău s'a aplecat pe bord și pierzându-și echilibrul a căzut în apă.

Orice încercare de salvare a rămas zadarnică.

Soțul a oferit un premiu de 1500 lei pentru scoaterea cadavrului.

Diverse

Mulțumită publică. Următorii buni Români sâmbiclașeni (Bănat), din Philadelphia (America), au donat o sumă de 815 cor. pentru decorarea internă a bisericii gr.-or. rom. din Sâmbiclașul-mare: Ioan Albu, Milca Albu, Dimitrie Bogdan, Sida Bălăban, Pavel Blaj, Iela Blaj, Simeon Coțojman, Vasile Cojerean, Matei Cutean, Vasile Crăciun, Gheorghe Cutean, Gheorghe Colar, Vasile Comloșan, Florea Cojerean, Ioan Dragoescu, Efta Dragoi, Nicolae Deian, Elena Deian, Ștefan Doichiță, Lazar Funariu, Ioan Farca, Vasile Funar, Eva Funar, Catița Funar, Romul Farca, Gligor Farca, Mia Ivașcu, Saveta Ivașcu, Gheorghe Ivașcu, Lazar Iura, Chiril Jian, Gheorghe Mărăzan, Ioan Moiescu, Marina Moiescu, Antoniu Mirci, Ioan Moldovan, Ioana Moldovan, Ioan Moldovan, Iovancuța Mirci, Traian Negoț, Gheorghe Nereianț, Ana Nereianț, Ioan Nistor, Ana Nistor, Ștefan Nevrincean, Elena Nevrincean, Gheorghe Oprea, Maria Oprea, Ioan Pescar, Gheorghe Petrașcu, Roxa Petrașcu, Magdalena Petrașcu, Ioan Plăcintar, Filip Raica, Gheorghe Raica, Nicolae Radu, Ioan Radu, Adrian Șiclovian, Nicolae Șiclovian, Ioan Slovac, Petru Simicin, Ana Simicin, Ioan Sinitean, Veta Radu, Elena Sinitean, Gheorghe Sinitean, Floarea Simicin, Gheorghe Simicin, Nicolae Șchiopu, Adriana Șchiopu, Ștefan Telecican, Anna Telecican, Risa Tomici, Ioan Toconiță, Nicolae Toconiță, Gheorghe Vințun și Simion Voichiță.

Mulțumită publică. Pentru frontariul bisericii noastre gr.-cat. institutul de credit și economii „Mureșiana” din Reghinul-săsesc din fondul filantropic a binevoit a ne vota 100 cor., dr. Elie Câmpian medic la regimentul de artilerie din Cluj, 100 cor.; Ioan Mureșian econom în Petelea 100 cor., Ioan Câmpian paroh în Boița 100 cor., pentru cari fapte marinimoasă, subscrisul în numele consătenilor mei le aduc și pe aceasta cale cele mai profunde mulțămite. *Ioan Triff*, curator primar.

Un bătrân voluntar. În bătălia de la Jampapes între Francezi și Austrieci la 6 Noemvrie 1792, când Francezii au eșit învingători, au defilât în fața generalului Dampierre strigând: „Trăiască Republica”. În mijlocul entuziasmului general, Dampierre văzu printre voluntari un bătrân cu părul alb plângând și lovindu-se cu pumnii în piept:

— Ce-i prietene? îi zise Dampierre; e vremea oare să te intristezi pentru un soldat, dus la victorie sau la moarte?

— O! fiul meu! fiul meu! își răspunse lui însuși bătrânul luptător, se cade ca rușinea ta să-mi otrăvească o clipă așa de solemnă?

Și îi povesti generalului, că fiul său, înrolat în batalionul I din Paris, desertase de sub drapel și că el plecaseră îndată să-l înlocuiască și să-și dea viața în schimbul brațului, pe care lașitatea fiului său, îl răpise națiunii.

Acest gest de Roman, această faptă frumoasă, a fost consemnată în proclamațiile, pe cari Dumouriez le adresă armatei. Tinerii soldați se îngrămădiră să-l vadă pe veteranul, care ștergea gheșala fiului său și toți văzându-l se gândeau la părinții lor rămași departe.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 p. m.

Univ. med.
dr. VICTOR GRAUR
medic școlar calificat, profesor de igienă,
instituit de dentistică.
Arad, Andrassy-tér Nr. 22.
Etagiul I. în fața pal. administrativ (comit.)

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Publicațiune.

03715. — 15 Iul. 1911.

Se aduce la cunoștința amatorilor, că în ziua de 15 Septembrie 1911 orele 9 dimineața, se va ține licitație publică în localul acestui stabiliment, pentru aprovizionarea cu următoarele serii de materiale:

Seria I.

234200 kgr. oțel p. proiectile, diferite dimensiuni.

Seria II.

61400 kgr. bare de alamă presabile, dif. dimensiuni.
1050 „ sârmă de alamă, diferite dimensiuni.
800 „ benzi de alamă
7800 „ țevă de alamă pres. de 62 X 48 m/m.
2200 „ „ „ obicin. „ 11 X 9 „
4500 „ „ „ „ fără sudură „ 82 X 74,5 „

Seria III.

100000 kgr. plumb.
17000 „ antimoniu.
800 „ bandă de plumb de 19 m m lățime și 0 m/m, 8 grosime.

Seria IV.

12000 kgr. colofoniu.

Condițiunile calitative ce trebuie să îndeplinească furnitura precum și acelea, în care se va ține licitația, se pot vedea la Arsenalul de Construcții al Armatei din București.

Directorul Arsenalului

Lt. Colonel

Harta comitatului Arad

cu numirile **noi** ale localităților (trase pe pânză și provăzute cu leături) se poate comanda la

Librăria diecezană
din Arad.

Prețul per bucată **16 Cor.**

Cumpar

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint sdrobot și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnisează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea soncriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferenz Nr. 42.

Am onoare a aduce la cunoștința p. t. on. public, că mi-am deschis în localul din colțul stradelor **Batthyányi** și **Weitzer János** o întreprindere pentru instalarea de

apaducte, canalizări, încălzit și iluminări de gaz.

Prestau ori ce lucrări privitoare la această branșă precum: apaducte, încălziri și iluminări cu gaz, pe lângă o garanță de doi ani precum și reparaturile de specialitate ale acestora, cu prețurile cele mai moderate. Pe baza experiențelor câștigate pe acest teren într'un lung șir de ani, atât în Capilă, cât și în orașele din provincă, mă aflu în poziție, a mă simți capabil, ca toate lucrurile încredințate mie să le pregătesc, pe lângă răspundabilitate de specialist, spre deplina mulțămire a onoratei clientele.

Cu planuri și preliminară servesc gratuit. Contând la prețiosul sprijin al p. t. onorat public român.

Cu deosebită stimă
Jenci János
monter.

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris

Arad, strada Forray palatul contelui Hunvady.

Unicul vânzător al mașinilor
cu renume universal

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și
recomandare **fără taxă.**

Primesc și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinile vor funcționa regulat. Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină. Mare magazin de aparținente de cea mai bună calitate.

Un commis

cu praxă bună în branșă de
manufactură, află aplicare sub
condițiuni favorabile la firma

IOAN COMȘA și FIUL, Seliște (Szelistye),
comitatul Sibiu.

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comande de specia-
litate, d. e.: părți trabuincioase la
edificii, garduri de fier și gratii de
morminte. Cuptoare, modelul cel
mai nou de cea mai frumoasă și
cea mai bună execuție. Cumpene,
greutăți și mașini economice. —
Stropitoare de vie se capătă și se
reparează cu pricepere. Cu plăcere
dau planuri și proiect de spese.

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

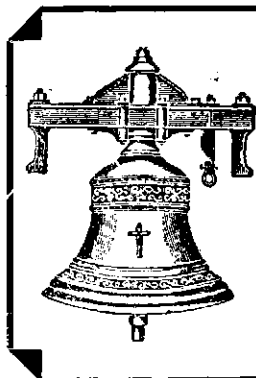
Frideric Hönig

Arad, strada Rákoczi nr. 11—28.

turnătorie, fabrică de
clopote și metal, aran-
jată pe motor de vapor

Fondat la 1840.

— Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. —

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile
condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces.
și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte
clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se
face o economie de 20—30% la greutatea metalului. Recomandă
totodată clopote de fer ce se pot învărti și postamente de fer, prin
a căror întrebuințare clopotele se pot scuti de crepat chiar și
cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Reco-
mandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se
pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schim-
barea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

„Deganin“ contra gândacilor.

Bucură-te d-nă dragă, că încurând nu vei
mai avea gândaci (șvabi) în bucatărie, de-
oarece firma românească: **F. A. DEGAN**
din Fiume, (postafiók Nr. 163) a in-
ventat un praf nou

„DEGANIN“

care e cel mai bun și pe toți îi omoară.
Costă 1 Kgr. **3 Cor.** Mai puțin ca $\frac{1}{2}$ de
Kgr. nu se trimite. Porto costă 72 fileri,
iar banii se trimit anticipativ (înainte) la
firma susnumită. Dacă comanzi 4 Kgr.
Cafea, atunci cere și 1 Kgr. „Deganin“,
căci 5 Kgr. se trimit franco. În Fiume toți
vorbesc de praful „Deganin“, căci l-au
probat cu mare rezultat.

Cere gratis și preț-curent româ-
nesc pentru **Cafea bună.**

„Deganin“ cu mare efect.

Nu sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorie galbină
și neagră cu
16 coroane 50 fil.
escluziv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvăliă de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrassy nr. 20.

Comande din provincă se execută în aceeași zi.

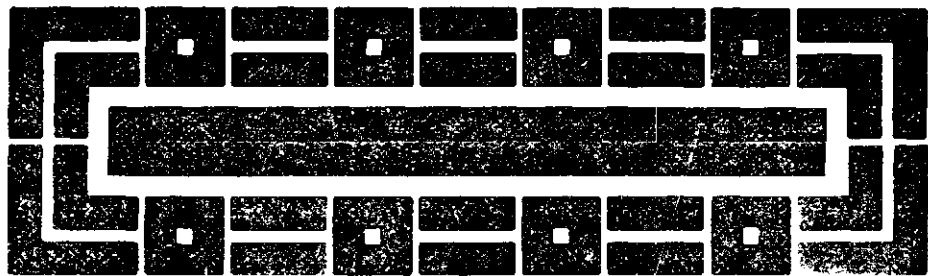

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în toate afacerile procesuale,
extraprocusuale, administrative și comerciale; mijloace
împrumuturi personale, ipotecare și amortizaționale
ieftin și în scurt timp; mijloace cumpărări, vânzări,
exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite
economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare
de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru
cumpărarea de izlaze și pășuni; efeptuesc tot felul de co-
mande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă
taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Rögteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

Lista manualelor școlare

pentru școlile populare, aprobate de înaltul minister, de ven. cons. aradan, oradan și caransebeșan.

1. — Dr. Petru Barbu, Istorie religioase morale. I-a carte de religie pentru școlile populare, aprob. de autoritățile bisericești ed. III. 1905 . . . . . —30	22. Gramatică și citirea maghiară p. școlile elementare cu limba de prop. rom. de Szabó-Dirle. Partea II-a, aprob. de minister sub Nr. 99941/1909 . . . . . —60	34. Curs practic de aritmetică p. clasele 2, 3 și 4 ale școlii primare, ed. VII. reapr. cu rezoluția min. Nr. 13171/1911 ven. consistor oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3567/1907 . . . . . —60
2. — Istorie biblice II-a carte de religie p. școl. pop. aprobat de autoritățile bisericești, ediția X. 1911 . . . . . —30	Manuale școlare de Iuliu Vuia învățător-direcțor școlar. Aprobate de înaltul minister, de vener. consistor aradan, oradan și caransebeșan.	
3. — Istorie bisericești. III-a carte de religie, apr. de autoritățile bisericești, ed. VII. 1910 . . . . . —30	23. Abecedar ilustrat p. clasa primă după metoda cuvintelor normale, ed. VII-a apr. cu rezoluția ministerială Nr. 15591/1911, Ven. cons. caransebeșan Nr. 2052/1907, oradan Nr. 2057/1907 . . . . . —40	35. Curs practic de Aritmetică și Geometrie p. clasele 5 și 6, reaprobat cu rezoluția min. Nr. 13171/1911 și a ven. cons. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3568/1907 . . . . . —36
4. Catechism. IV-a carte de rel. apr. de autoritățile bisericești, ed. VII. 1910 . . . . . —40	24. Abecedar p. clasa primă a școlii primare după metoda sunetelor vii a lui Gabel, ed. V., cu rezoluția minist. Nr. 15591/1911 și a Ven. Cons. oradan sub Nr. 2067/1906 . . . . . —40	36. Curs practic de fizică și chimie pentru cursul primar, ed. III., apr. cu rezoluția minist. Nr. 13111/1911, Ven. Cons. aradan Nr. 3491/1911, oradan Nr. 877/1907 . . . . . —60
5. — Nicolae Crișmariu, Istorie biblice p. elevii școlilor elementare, aprob. de Ven. Consistor. Ed. II. cu 20 il. în text 1910 . . . . . —45	25. Instrucțiunea metodei sunetelor vii a lui I. Gabel ed. II. . . . . —80	37. Curs practic de Economie rațională p. școlile primare apr. cu rezoluția min. Nr. 30049/1908, Ven. Cons. aradan Nr. 5243/1905, oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 1187/1907 . . . . . —56
6. Istorie bisericești p. clasa V. VI. elementară, aprobat de Ven. Consistor din Arad . . . . . —40	26. Carte de citire pentru clasa a II-a a școlii primare, ediția IV. cu rezoluția min. Nr. 15591/1911 și a Ven. Consistor oradan Nr. 2067/1906 . . . . . —36	38. Învățământ practic din istoria naturală p. școlile pop. ed. III., apr. de min. sub Nr. 2384/1904 ven. consis. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 955/1906 . . . . . —60
7. — Catechism p. elevii școlilor elem. apr. de Ven. Consistor . . . . . —40	27. Carte de citire p. clasele 3 și 4 ale școlii primare, ed. V. cu rezoluția min. Nr. 51994/1908 și a Ven. Consistor oradan Nr. 3067/1906 . . . . . —50	39. Carte de învățatură pentru școlile de repetiție economică, ultimii ani ai școlii populare cu rezol. ministerială Nr. 4140/1903, a Ven. Cons. aradan Nr. 1988/1904, a celui oradan Nr. 887/903 150
8. — D. Voniga, Istorie biblice, Carte de religie p. școlile populare. Ed. II. cu 40 ilustrațiuni . . . . . —50	28. Carte de citire p. clasele 5 și 6 ale școlii pop., ed. III. cu rezoluția min. Nr. 51049/1908 și a Ven. Consistor aradan Nr. 3990/1911 și oradan Nr. 2067/1906 . . . . . —60	40. Istoria naturală cu referință la Higienă pentru școlile primare de I. Tuduescu ediția IX. . . . . —40
9. Petru Popa, Istorie biblice din testamentul vechiu și nou. Carte de religie pentru clasa III. și IV. cu 20 il. . . . . —45	29. Curs practic p. învățarea limbii maghiare p. clasele 1, 2 și 3 a școlii primare cu limba de propunere rom. ed. IV., apr. cu rezoluția minist. Nr. 43830/1910 și a Ven. Consistor aradan Nr. 2241/1911, oradan Nr. 2079/1910 și cel caransebeșan Nr. 5345/1910, partea I. . . . . —50	41. Rugăciunile școlariilor și Cântări bisericești pentru școlile populare române alese și întocmite de Nicolae Ștef, ed. a V-a . . . . . —50
10. Abecedar, prima carte de citire p. elevii clasei I. de Iosif Moldovan și consoții. Ediția VIII. 1910, apr. de minister și Ven. Consistor din Arad și Caransebeș . . . . . —40	30. Curs practic p. învățarea limbii magh. p. clasele 4, 5 și 6 a școlii primare cu limba de prop. română, ed. IV., apr. cu rezoluția min. Nr. 43830/1910 și a Ven. Cons. aradan Nr. 2841/1911, oradan Nr. 2079/1910 și cel caransebeșan Nr. 5541/1910, part. II. . . . . —50	41. Liturgica bisericești gr.-or. române, prețul . . . . . —70
11. A doua carte de citire p. elevii școlii pop. de Iosif Moldovan și soții, ed. VI. 1910 apr. de minister . . . . . —40	31. Curs practic de limba română p. clasele 3, 4, 5 și 6 ale școlii primare ed. VII. apr. cu rezoluția minist. Nr. 51049/1908, Ven. Consistor aradan Nr. 2475/1911, oradan Nr. 2067/196 și cel caransebeșan Nr. 7287/1909 . . . . . —60	Caete (libele, scrisori) pentru caligrafia rom., maghiară sau pentru dictando și comput a 8 foi 100 bucăți 140
12. A treia carte de citire p. elevii școlii pop. de Iosif Moldovan și soții, ed. III. 1910, apr. de minister sub Nr. 25960/1910 . . . . . —60	32. Curs practic de Istoria Ungariei p. cursul primar, ed. VI., îndreptată apr. cu rezoluția min. Nr. 96050/1910 în mod definitiv pentru școlile cu limba de propunere română, de ven. consistor oradan Nr. 2087/1906 și cel caransebeșan Nr. 3569/1907 . . . . . —40	Caete pentru desemn cu puncte depărtate de 1 cm. sau curat albe 100 bucăți 5-
13. A patra carte de citire p. elevii școlii pop. de Iosif Moldovan și consoții ed. II., apr. de minister sub Nr. 103233/1910 . . . . . —60	33. Elemente de Geografie și Constituție p. clasele 3, 4, 5 și 6 ale școlilor primare cu număroase ilustrațiuni. Ediția VI., apr. cu rezoluția ministerială Nr. 103632/1908 și a ven. cons. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 7289/1909 . . . . . —60	Caete pentru desemn punctate și cu modele Nr. 1, 2, 3, 4 și 5, bucata a . . . . . —08
14. Carte de citire pentru clasele V. și VI. ale școlii populare de Iosif Moldovan și consoții, ed. II. apr. de minister sub Nr. 103233/1910 . . . . . 1—		Ceruze (creoane) de calitate extrafină duzina (12 bucăți) a 14, 18, 24, 36, 40, 60 și 90 fileri.
15. Limba maghiară. Manual p. elevii claselor I., II. și III. a școlilor pop. rom. de Iosif Moldovan și Iuliu Groșforean. Ed. III-a apr. de min. sub Nr. 95525/1910 . . . . . —50		Condeie (penițe) de aluminiu în cutii a 1 gross (144 bucăți) a —90, 140, 160, 2 și 240.
16. Limba maghiară, a doua carte de citire p. școlile pop. române de Iuliu Groșforean și Iosif Moldovan, apr. de min. sub Nr. 105846/1908 . . . . . —50		Cerneală neagră sau antracen, fabrica cea mai bună, litru în borcan de pământ 180.
17. Gramatica română p. școlile pop. de Iuliu Groșforean, ed. II. apr. de Ven. Consistor Aradan sub Nr. 1202/1911 . . . . . —40		Praf pentru cerneală în cutii a 24 și 50 fil.
18. Curs practic de istoria literaturii rom. de Iosif Stanca . . . . . —40		Tăblițe de piatră în rame de lemn I-a calitate, duzina (12 bucăți) Nr. 2 cor. 230, Nr. 3 cor. 3, Nr. 4 cor. 350.
19. Exerciții intuitive elaborate pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu apr. de Ven. Consistor din Arad . . . . . —50		Ceruze de piatră (stilo) învăluite în hârtie și ascuțite, în cutii a 100 bucăți 66 fil.
20. Geografia Ungariei p. școlile pop. de Iosif Stanca, aprob. de Ven. Consistor Aradan . . . . . —30		Gumi de șters, duzina (12 buc.) a 20, 30 și 60 fil.
21. Gramatică și Citirea maghiară p. școlile elementare cu limba de propunere română de Szabó-Dirle. Partea I-a apr. de minister sub Nr. 99941/1909 . . . . . —50		Tocuri (coade, cotoare) pentru condeie, duzina (12 buc.) a 12, 18, 40 fil. și 1 cor.
		Bureți pentru tabla școlii a —60, —80, 1—, 120 bucata.
		Bureți pentru copii 100 bucăți cor. 160.; mai fine a 10, 12, 20 fileri bucata.
		Cretă albă pentru tablă, fină în cutii, 1 kgram 50 fileri.
		Cretă albă preparată în cutii, duzina 40 fileri.

Să afle de vânzare la **Librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.**